ΕΣΤΙΑ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ

1885

[ΙΟΥΛΙΟΣ—ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ]

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΥΚΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡ. 6—ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΔΡ. 8

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπολίτη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΑΘΗΝΗΣΙ
Γ. ΚΑΣΔΟΝΗΣ, ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Γραφείον τῆς Ἑστίας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.
1885

Ἀριθ. 522 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Γ.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σκαδίου 32. 29 Δεκεμβρίου 1885

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΥΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Τὴν τριακοστὴν πρώτην Δεκεμβρίου τοῦ λήγοντος ἔτους ἡ ΕΣΤΙΑ συμπληροῖ δεκαετῆ βίον ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς της. *Κλείει*, ὡς λέγει ὁ λαός, *τὰ δέκα της χρόνια καὶ ἐμβαίνει εἰς τὰ ἑνδέκα.*

Καὶ δὲν δύναται μὲν βεβαίως νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἐγήρασεν ἤδη, οὐδ' οἱ φίλοι της δύνανται εὐπροσώπως νὰ συγχαρῶσιν αὐτῇ *ἐπὶ πολιῷ τῷ γήρᾳ*, διότι συνεπλήρωσεν ἁπλῶς καὶ μόνον τὴν δεκαετηρίδα της. Ἀλλ' ἔχει ὅμως λόγους νὰ εἶνε κἄπως ὑπερήφανος ὅτι ἔζησε δέκα ὅλα ἔτη, χωρὶς νὰ καταλάβῃ αὐτὴν μήτε ὥριμον μήτε πρόωρον τὸ γῆρας, καὶ ὅτι αἰσθάνεται ἐν ἑαυτῇ ἀκμαίαν τὴν δύναμιν νὰ ζήσῃ ἄλλα τόσα καὶ πλείονα, ἐλπίζουσα ὅτι θὰ ἀποτείνῃ καὶ πάλιν εἰς τοὺς ἀναγνώστας καὶ φίλους αὐτῆς, ὅταν λήξῃ ἡ προσεχὴς δεκαετία, τὴν αὐτὴν καὶ σήμερον δήλωσιν, εὐσταλὴς καὶ σφριγῶσα ἐν πάσῃ τῇ ἀκμῇ τῆς ὡρίμου αὐτῆς ἡλικίας.

Καὶ ἀληθῶς. Ὅταν τις ἀναλογισθῇ,— καὶ τὸ ἀναλογιζόμεθα ἡμεῖς, διότι καὶ τὴν νηπιακὴν ἡμῶν ἡλικίαν ἐνθυμούμεθα κάλλιστα, καὶ τοῦ σημερινοῦ ἡμῶν βίου τοὺς ὅρους δὲν λησμονοῦμεν,—ὅταν τις ἀναλογισθῇ ὁποία τις ἦτο ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν προήλθομεν εἰς φῶς καὶ ὁποία εἶνε ἡ σήμερον ὅταν τις ἀναμνησθῇ πόσα ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ χρόνῳ ἀνέτειλαν εἰς τὸν ἑλληνικὸν ὁρίζοντα καὶ ἐξηφανίσθησαν ἀπ' αὐτοῦ περιοδικὰ φύλλα, πόσα ἤνθησαν καὶ ἐξήνθησαν, πόσα ἐγεννήθησαν καὶ ἀπέθανον ἐξ ἀναιμίας μετὰ ἐφήμερον βίον, ὡς τὰ παρὰ τὸν Ὑπανιν μυθολογούμενα δυστυχῆ ἐκεῖνα πτερωτὰ ζωύφια· ὅταν τις σκεφθῇ ὅτι οὐδὲν μέχρι τοῦδε περιοδικὸν σύγγραμμα, εἰς τοὺς πολλοὺς ἀποτεινόμενον, κατώρθωσεν ἐν Ἑλλάδι — πλὴν ἑνὸς καὶ μόνου —νὰ ζήσῃ δεκαετῆ βίον, θέλει βεβαίως συνομολογήσει μεθ' ἡμῶν, ὅτι ὁ περὶ ὑπάρξεως τῶν περιοδικῶν ἀναγνωσμάτων ἀγὼν ἀποβαίνει μάχη δεινὴ καὶ δυσέκβολος, καὶ ὅτι δικαιοῦται νὰ χαίρῃ ἀληθῶς ὑπερήφανον χαρὰν ἡ ΕΣΤΙΑ, ὅτι κατώρθωσεν οὐ μόνον νὰ ζήσῃ δεκαετίαν ὅλην, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐλπίζῃ ἐπὶ μακρότερον καὶ ἀκμαιότερον βίον.

Ὅτε τὴν ά. Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1876 ἐδημοσιεύετο τὸ πρῶτον φυλλάδιον τῆς «Ἑστίας», ἡ πολιτικὴ ἡμῶν κατάστασις εἶχε μεγάλην τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰ σημερινὰ τῆς Ἑλλάδος πράγματα. Ἡ αὐτὴ καὶ τότε φιλόπατρις ἀνησυχία κατεῖχε τὰ πνεύματα, οἱ αὐτοὶ καὶ τότε διεταγμοὶ περὶ τῆς τελικῆς ἐκβάσεως τοῦ ἀπειλοῦντος τὴν ἀνατολὴν τυφῶνος, ἡ αὐτὴ καὶ τότε ἀγωνία τοῦ πανταχοῦ ἑλληνισμοῦ, αἱ αὐταὶ παρασκευαί, ὁ αὐτὸς πυρετός, αἱ αὐταὶ διχογνωμίαι, ὁ αὐτὸς σήμερον ἐνθουσιασμός, καὶ ἡ αὐτὴ αὔριον ἀπελπισία, ἡ αὐτὴ τέλος καὶ τότε καὶ νῦν χρηματικὴ καχεξία τοῦ τε δημοσίου καὶ τῶν ἰδιωτικῶν ταμείων! Καιροὶ δύσκολοι καὶ ἥκιστα βεβαίως πρόσφοροι εἰς προκοπὴν ἔργων εἰρήνης καὶ μάλιστα ἔργων φιλολογικῶν, ἀποτεινομένων εἰς κοινὸν ἔχον οὐ μόνον διάθεσιν ἀλλὰ καὶ καιρὸν νὰ ἀναγινώσκῃ ἄλλο τι πλὴν τῶν τηλεγραφημάτων τοῦ Ἀβᾶς καὶ τοῦ Ῥόϋτερ.

Καὶ ὅμως εὑρέθη τότε ἀνὴρ φιλόκαλος ἅμα καὶ ῥέκτης, οἰκτείρων ἀπὸ βάθους καρδίας τὴν ἀποχέρσωσιν τοῦ φιλολογικοῦ περιοδικοῦ τύπου τῆς Ἑλλάδος, φρονῶν ὅτι ἦτο δυνατόν, ὁπωσδήποτε καὶ ἂν εἶχον τὰ πολιτικὰ τῆς χώρας πράγματα, νὰ ἱδρυθῇ καὶ προκόψῃ ἐν Ἀθήναις φιλολογικόν τι περιοδικὸν σύγγραμμα, χάριν ἐκείνων ἰδίως, οἵτινες ἐπερίσσευον σχολῆς ὅπως ἀναγινώσκωσι καὶ ἄλλο τι πλὴν ἄρθρων πολιτικῶν, καὶ ἀποφασίσας γενναίως νὰ δαπανήσῃ καὶ χρῆμα καὶ χρόνον καὶ κόπους εἰς ἵδρυσιν τοιούτου περιοδικοῦ ἀναγνώσματος. Οὕτως ὁ Κ. Παῦλος Διομήδης ὑπῆρξεν ὁ πατὴρ τῆς *Ἑστίας*. Ἂν δὲ καὶ ἡ τὴν τύρβην τῆς ἐθελοφημίας ἀποστέργουσα μετριοφροσύνη τοῦ ἀνδρὸς ἐκρύβη πενταετίαν ὅλην ὑπὸ τὸ ἀνώνυμον, καθῆκον αὐτῆς ὑπολαμβάνει ἡ σημερινὴ τοῦ περιοδικοῦ τούτου φύλλου διεύθυνσις, ἡ τὸ ἔργον αὐτοῦ βιώσιμον καὶ ἀκμάζον κληρονομήσασα, νὰ ἀναγράψῃ σήμερον, πρώτην ταύτην φοράν, τὸ ὄνομά του ἐν ταῖς δέλτοις τῆς *Ἑστίας*, ὅπως τελέσῃ μὲν αὐτῷ, παρ' αὐτῆς τε καὶ τῶν ἀναγνωστῶν της, τὸν δίκαιον εὐγνωμοσύνης φόρον ἐπὶ τῇ ἱδρύσει περιοδικοῦ συγγράμματος τοσοῦτον παρὰ τοῦ ἑλλη-

νικοῦ κοινοῦ ἀγαπηθέντος, καταστήσῃ δὲ καὶ τὸν ἱδρυτήν της δημοσίᾳ κοινωνὸν τῆς χαρᾶς ἣν αἰσθάνεται ὅτι τὸ ἔργον του ἐκεῖνο προέκοψε καὶ εὐωδώθη.

Ὁ πρὸ δεκαετίας ἱδρύσας τὴν *Ἑστίαν* σκοπὸν αὐτοῦ κύριον προετίθετο—καὶ τὰ πράγματα ἀπέδειξαν εὐτυχῶς ὅτι ἡ ἐπιβολὴ αὐτοῦ οὐδὲ παράβολος ἦτοι οὐδ' ἔωλος ἀπέβη—νὰ καταστήσῃ τὸ φύλλον τοῦτο ἀληθινὴν πνευματικὴν ἑστίαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὅπου νὰ συνδαυλίζωσι μὲν καὶ ὑποτρέφωσι τὸ πῦρ πᾶσαι αἱ εὐσταλεῖς αὐτοῦ φιλολογικαὶ δυνάμεις, νὰ θάλπωνται δὲ κύκλῳ καθήμενοι οἱ τὸ ἄμουσον βίγος μὴ ἀσμενίζοντες. Εἰς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ ἐκείνου ἐχώρησεν ἀσφαλεῖ καὶ ἀδιστάκτῳ τῷ βήματι, συγκεντρώσας μὲν περὶ τὴν σύνταξιν τῆς *Ἑστίας* πάντας σχεδὸν τοὺς ἀριστεῖς τῶν νέων ἑλληνικῶν γραμμάτων, προθύμως δ' ἀποδεχόμενος, εἰς παρασκευὴν τῆς διανοητικῆς πανδαισίας, τὴν συμβολὴν τῶν νεαρῶν ταλάντων, ἅτινα ὁσημέραι ἀφθονώτερον διεκρίνοντο καὶ ἐπεβάλλοντο, οὕτως εἰπεῖν, εἰς φύλλον περιοδικὸν τοιαύτην ἔχον τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ τὴν συναίσθησιν.

Οἱ τὴν διεύθυνσιν τῆς «Ἑστίας» παρὰ τοῦ πρώτου αὐτῆς ἱδρυτοῦ παραλαβόντες, καθῆκον αὐτῶν ἐνόμισαν νὰ βαδίσωσιν ἀδιαπτώτως τὴν ὁδὸν ἣν εἶχεν ἐκεῖνος τοσοῦτον ἐπιτυχῶς χαράξει. Ἂν προσεπάθησαν καὶ ἱκανῶς κατώρθωσαν νὰ εὐρύνωσιν αὐτήν, αἰτία τούτου μία καὶ μόνη ἀλλ' ἀκριβῶς ἀποχρῶσα ὑπῆρξεν ὁ ὁσημέραι αὔξων ἀριθμὸς τῶν ἀναγνωστῶν καὶ συνδρομητῶν τῆς *Ἑστίας*, ἡ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος μείζων διάδοσις αὐτῆς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡ διαρκῶς ἐπιφανέστερον ἐκδηλουμένη συμπάθεια τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ πρὸς τοὺς ἀτρύτους καὶ βαρεῖς ἀγῶνας τῆς τε διευθύνσεως καὶ τῶν συντακτῶν αὐτῆς.

Εἰς κύρωσιν τῶν λόγων ἡμῶν τούτων ἀρκεῖ ἓν μόνον γεγονός, ἡ προϊοῦσα αὔξησις τῶν συνδρομητῶν τῆς «Ἑστίας,» πρὸς οὓς καὶ χρέος ἡμῶν ὑπολαμβάνομεν νὰ ἐκφράσωμεν ἐπὶ τῇ σημερινῇ εὐκαιρίᾳ τὰς θερμὰς ἡμῶν εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ καὶ στοργῇ μεθ' ἧς περιέθαλψαν τὸ φύλλον τοῦτο.

Ἀλλ' ὑπέρτατον καὶ πρώτιστον ἡμῶν καθῆκον αἰσθανόμεθα κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ σφίγξωμεν εὐγνωμόνως τὴν χεῖρα τῶν ἡμετέρων συντακτῶν, εἰς οὓς κυρίως καὶ πρὸ πάντων ὀφείλεται ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἡμετέρου ἔργου, καὶ νὰ τελέσωμεν εὐλαβὲς τὸ μνημόσυνον ἐκείνων ἐξ αὐτῶν, ὅσοι προώρως ἀπέλιπον ἡμᾶς, ἀναρπασθέντες ὑπὸ τῆς μοίρας. Καὶ τούτων καὶ ἐκείνων τὰ ὀνόματα θέλουσι προσεχῶς δημοσιευθῇ ἐν τῇ *Ἑστίᾳ*, μετὰ καταλόγου πλήρους τῶν ἀπὸ δεκαετίας δημοσιευθέντων ἐν αὐτῇ, ὅστις ἔσται καὶ ἡ κρατίστη πασῶν ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας ὧν ἐλέγομεν πρὸ μικροῦ.

Δὲν δυνάμεθα δὲ τέλος νὰ λησμονήσωμεν τούς τε ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐκτὸς αὐτῆς ἡμετέρους ἀνταποκριτὰς τοὺς μετὰ τοσούτου ζήλου καὶ ἀφιλοκερδείας ἐργασθέντας εἰς διάδοσιν αὐτῆς καὶ ὑποστήριξιν, ὧν εὐγνωμόνως ἀναγράφομεν τὰ ὀνόματα ἐν τῷ φύλλῳ τούτῳ.

Ἀποβλέποντες νῦν εἰς τὸ μέλλον μεθ' ὅλου τοῦ θάρρους ὅπερ δικαίως ἐμπνέει ἡ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος ἀκριβὴς συνείδησις, ἡ συναίσθησις τῆς ἀγαθῆς προαιρέσεως καὶ ἡ ἐπὶ τὴν ἀμείωτον συμπάθεια τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν πεποίθησις, οὐδεμίαν νομίζομεν ἀξίαν ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν ἐπαγγελίαν, ἐκ τῶν συνήθων ἐκείνων ἃς διατυμπανίζει συνήθως ἡ θήρα τοῦ κέρματος ἢ τῆς φήμης.

Θὰ πράξωμεν ἁπλῶς τὸ καθῆκον ἡμῶν, ὡς ἐπράξαμεν αὐτὸ μέχρι τοῦδε, καὶ ἐλπίζομεν ὅτι θέλει τοῦτο ἐκτιμηθῆ ὡς μέχρι τοῦδε ἐξετιμήθη.

ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ

[Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον φύλλον.]

Γ'

Τὴν τρίτην τὸ πρωΐ—ἦτον βλέπεις καὶ τρίτη—ἐνῷ ἤμην μὲ τὸν ἐπιστάτην τοῦ θείου μου εἰς τὰ ἀλώνια, ὅπου ἐγίνετο ἀληθινὸν πανηγύρι διότι ἦσαν ὅλα σχεδὸν εἰς ἐνέργειαν, κ' ἐνῷ πρώτην φορὰν ἐπαρατηροῦσα μὲ πόσον κόπον γίνεται αὐτὸ τὸ ψωμί, τὸ ὁποῖον εὑρίσκομεν ἕτοιμον ἡμεῖς οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων, κάποιος, μοῦ ἐκτύπησε τὴν ῥάχιν. Στρέφω καὶ βλέπω ἀπ' ὀπίσω μου τὸν κ. Ἀναστάσιον.

—Ἀληθινὸς νοικοκύρης ἐγείνατε πλειά· ἂν σᾶς ἔβλεπεν ὁ θεῖός σας θὰ ἐνθουσιάζετο! μοῦ λέγει γελῶν.

—Ὅλα τὰ χρεωστῶ εἰς σᾶς, εἶπα· ὁ διδάσκαλος ἔκαμε μαθητήν, ἀρχάριον βέβαια ἀκόμη, ἀλλὰ ὁ ὁποῖος ἔχει ὅλην τὴν ὄρεξιν νὰ προοδεύσῃ εἰς τὸ μέλλον.

—Καὶ εἶνε προωδευμένος τώρα ἀρκετά· τὸ σπουδαιότερον εἶνε ν' ἀγαπήσῃ κάνεις τὴν φύσιν...

—Αὐτὸ τὸ ἀπέκτησα χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσω. ...Πηγαίνωμεν εἰς τὸν πύργον νὰ καθήσωμεν.

—Ὄχι, ὄχι! κ' ἐγὼ τρελλαίνομαι διὰ τὰ λώνια· μ' ἀρέσει νὰ βλέπω τὰ βώδια νὰ γυρίζουν ἔτσι σοβαρὰ τὴν ῥοκάναν μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι καὶ νὰ τρίβεται κάτω ἀπὸ τὰ πόδια των τὸ *λεζῶμα*. Κυττάξετε ἐκείνην την χωριατοπούλα τί ὡραῖα στέκει ὀρθὴ ἐπάνω, μὲ τί χάριν κρατεῖ τὴν βουκέντραν...νομίζει κάνεις πῶς εἶνε ἀρχαῖον ἄγαλμα...Ἀ! νά! τὴν ἐμμάτιασα κ' ἐγλύστρησε.

—Ἐλᾶτε νὰ καθήσωμεν ἐδῶ ἐμπρὸς 'ς τὴν ἀχυροκαλύβαν, ποῦ εἶνε σκιά, τοῦ εἶπα.

Μία χωρικὴ ἔτρεξε νὰ μᾶς βάλῃ προσκέφαλα, ἀλλ' ἡμεῖς ἐπροτιμήσαμεν δύο δεμάτια ἀπὸ στάχυα. Μετὰ διαφόρους ὁμιλίας τὸν ἠρώτησα περὶ τῆς κόρης του:

—Ἐκείνη! τώρα ποῦ μαζεύεται εἰς τὸ σπίτι μοῦ ἀπήντησε ὡς νὰ ὡμιλοῦσε περὶ μικροῦ παιδίου, ὅλην τὴν ἡμέραν περνᾷ εἰς τὰλώνια. Ἀπὸ τὸ πρωὶ παίρνει τὸ κέντημά της καὶ πηγαίνει ἐκεῖ, τάχα πῶς θὰ κεντήσῃ, καὶ τὴν περισσότερην ὥραν γυρίζει μεσ' 'ς τοὺς ἥλιους, ὡς ποῦ ν' ἀρρωστήσῃ τὸ παλιοκόριτσο!...προσέθεσε μὲ τὸν ἐπιπληκτικόν του ἐκεῖνον τρόπον, ὁ ὁποῖος εἶνε περισσότερον παρὰ χαΐδευμα.

—Ἀλήθεια, μοῦ λέγει μετὰ μικρὰν σιωπήν, ἐπειδὴ ἦλθε λόγος τώρα καὶ εἴμεθα μόνοι, θὰ σᾶς ἐρωτήσω κάτι, εἰς τὸ ὁποῖον σᾶς παρακαλῶ νὰ μοῦ ἀποκριθῆτε μὲ εἰλικρίνειαν.

—Μὴν ἀμφιβάλλετε, ἀπεκρίθην μὴ ἐννοῶν ἀκόμη περὶ τίνος ἐπράκειτο.

—Νὰ μή με παρεξηγήσετε διὰ τὴν ἐρώτησίν μου. Βεβαιωθῆτε ὅτι μόνον ἡ ἐμπιστοσύνη τὴν ὁποίαν μοῦ ἐμπνέει ἡ φιλία σας καὶ ἡ ἐκτίμησίς μου πρὸς τὸν χαρακτήρά σας μὲ κάμνουν νὰ τὸ πράξω. Ἂν ἦτο ἄλλος παρὰ σεῖς, δὲν θὰ τὸ ἔκαμνα.

Αὐτοὶ οἱ πρόλογοι ἄρχισαν νὰ μὲ ἀνησυχοῦν, ὡσὰν νὰ εἶχα προαίσθημα.

—Εὐχαριστῶ πολὺ διὰ τὴν ἐκτίμησίν σας καὶ εὔχομαι νὰ μοῦ εἶνε δυνατὸν νὰ σᾶς φανῶ χρήσιμος, εἶπα μὲ μικρὰν ταραχήν.

—Περισσότερον παρὰ κάθε ἄλλος ἐγνωρίσατε σεῖς τὴν κόρην μου. Καὶ ἕνεκα τῆς ἐξοχῆς ἐδῶ, ἡ ὁποία εἶνε ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τοὺς περιορισμοὺς τῆς ἐθιμοταξίας, καὶ ἕνεκα τῶν χαρακτήρων σας, οἱ ὁποῖοι τόσον καλὰ συμβιβάζονται, εἶσθε εἰς οἰκειοτάτην σχέσιν μαζί της—δὲν εἶν' ἀλήθεια;

—Βέβαια, ἐσυλλάβισα. Ἐννοεῖς ὅτι τὰ εἶχα ὀλίγον χαμένα, δὲν ἤξευρα ποῦ θὰ ἀπολήξῃ...

—Ἐμένα μὲ τυφλώνει ἡ πατρικὴ ἀγάπη, εἰς τὰ μάτια μου φυσικὰ ἡ κόρη μου δὲν ἔχει κανὲν ἐλάττωμα παρὰ ἐπιπολαιότητα ὀλίγην, ἡ ὁποία θὰ περάσῃ μὲ τὴν ἡλικίαν. Σεῖς δὲν διεκρίνατε κανὲν ἐλάττωμά της; Φιλαρέσκειαν ἔξαφνα, ἢ ἄλλο βαρύτερον, τὸ ὁποῖον νὰ εἶνε φόβος μήπως καταστήσῃ δυστυχῆ τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος θὰ ἤνωνε τὴν τύχην του μὲ τὴν ἰδικήν της;

Ἔμενα ἄλαλος.

—Μὴ διστάζετε, προσέθηκεν ἐκεῖνος μειδιῶν εἰρωνικῶς σχεδόν, ἐννοῶ πόσον εἶνε δύσκολος ἡ θέσις σας, ἀλλὰ σᾶς παρακαλῶ, θυσιάσατε μίαν στιγμὴν ὅλα τὰ τυπικὰ φιλοφρονήματα, καὶ συλλογισθῆτε ὅτι ἔχετε ἐνώπιόν σας ἕνα πατέρα ἕτοιμον νὰκούσῃ ἀπαθῶς τὴν γνώμην σας περὶ τῆς κόρης του, τὴν γνώμην σας, ἡ ὁποία θὰ τοῦ εἶνε πολύτιμος, διότι θὰ πρόκηται νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ μέλλον ἐκείνης καὶ νὰ καταστήσῃ εὐτυχῆ τὰ τελευταῖα ἔτη αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ἀπορεῖτε, ἰδοὺ περὶ τίνος πρόκειται—εἶσθε τόσον στενὸς φίλος ὥστε σᾶς τὸ ἐμπιστεύομαι: Πρὸ δύο ἐτῶν ἔχω ὑποσχεθῆ τὴν χεῖρα τῆς κόρης μου!

Φαντάσου τί ἔκρηξις βόμβας ἦτον αὐτή! Καὶ ὅμως, ὡσὰν νὰ μὴν εἶδε τί ἀποτέλεσμα ἐπέφερεν εἰς τὴν φυσιογνωμίαν μου ἡ ἀνέλπιστος ἀγγελία, ἐξηκολούθησε μὲ τὸ διαρκές μειδίαμά του, τὸ ὁποῖον εἶχε καὶ κάποιαν χαιρεκακίαν:

—Ὁ μέλλων γαμβρός μου εἶνε καθ' ὅλα ἐξαίρετος, μοναδικός, ὅπως τὸν θέλω, καὶ τὴν ἀγαπᾷ—σπουδαιότατον αὐτό, διότι ὁ γάμος δὲν εἶνε ἐμπορικὴ ἑταιρία. Καὶ αὐτὴ τὸν ἀγαπᾷ. Πλησιάζει ὁ καιρός, ὅπου πρέπει νὰ τελειώσῃ τὸ ζήτημα αὐτό· εἶμαι ἡλικιωμένος, δὲν ἠξεύρω τί μ' εὑρίσκει ἔξαφνα. καὶ ἡ κόρη μου μένει χωρὶς στήριγμα. Μόνον αὐτὸς ὁ διστασμός μὲ τρώγει: τάχα θὰ εἶνε εὐτυχὴς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ ζήσῃ μαζί της;

Χωρὶς νὰ θέλω:

—Θὰ εἶνε ὁ εὐτυχέστερος ἄνθρωπος τοῦ κόσμου, εἶπα. Ἀλλ' ἐννόησα ὅτι τὸ εἶπα μὲ τόνον φωνῆς ἐνθουσιώδη τόσον, ὥστε ὁ κ. Ἀναστάσιος μ' ἐκύτταξε μὲ προσοχὴν πάντοτε μειδιῶν καὶ μοῦ ἔδωκε τὸ χέρι:

—Σᾶς πιστεύω, εἶπε, καὶ σᾶς εὐχαριστῶ· ἡ γνώμη σας αὐτὴ μὲ καθησυχάζει, μὲ στερεώνει εἰς τὴν ὑπόσχεσίν μου.

Ἡ μοῖρά μου μοῦ εἶχε προορίσῃ νὰ ὑπογράψω ἐγὼ ὁ ἴδιος τὴν καταδίκην μου!...

Ὅταν ἔφυγεν ὁ γείτων μου, ἐσυλλογίσθην ὅλην τὴν οἰκτρότητα τῆς θέσεώς μου· τί πτῶσις αἰφνιδία, ἀπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὸ βάραθρον!..Ἡ εὐτυχία λοιπὸν εἶχεν ἔλθῃ πρὸς ἐμὲ μὲ ὅλα τὰ μαγικά της θέλγητρα, μὲ εἶχε πλησιάσῃ, μὲ εἶχεν ἐγγίσῃ σχεδόν, καὶ ὅταν ἄπλωσα τὸ χέρι νὰ δεχθῶ τὰ δῶρά της, εἶδα ὅτι ἦτο μόνον φάντασμα καὶ ἐξηφανίσθη καὶ ἐχάθη;... Εἶχα προχωρήσῃ πολύ, πολὺ ἀσυλλόγιστος εἰς τὸν κατήφορον τῶν ἐλπίδων.—Πρώτη ἀπόφασις, τὴν ὁποίαν ἔλαβα καὶ τὴν ὁποίαν, ἔδωκα εἰς τὸν ἑαυτόν μου ὅρκον, νὰ ἐκτελέσω ἀμετακλήτως, ἦτον: ἀφοῦ ἔχανα τὴν εὐτυχίαν, νὰ σώσω τοὐλάχιστον τὴν ἀξιοπρέπειάν μου—καὶ πῶς ἄλλως παρὰ προσποιούμενος ἀπάθειαν καὶ ἀναχωρῶν τὸ γρηγορώτερον... εὐθὺς τὴν ἄλλην ἡμέραν;

Ὅλα τὰ πράγματα τότε ἄρχισα νὰ τὰ βλέπω κατ' ἄλλον τρόπον. Εἰς τὴν διαγωγὴν τῆς Ἀμαρυλλίδος πρὸς ἐμὲ δὲν ἔβλεπα ἄλλο παρὰ γυναικείαν ἐπιπολαιότητα καὶ φιλαρέσκειαν,

οὔτε τὸ ἐλάχιστον δεῖγμα συμπαθείας ἢ ἀγάπης. Καὶ εἰς τὸ ἀνεξήγητον δὲ αὐτὸ διάβημα τοῦ πατρός, νὰ ἔλθῃ νὰ μ' ἐρωτήσῃ τί φρονῶ περὶ τῆς κόρης του, εὕρισκα τὴν ἐξήγησιν: Εἶχεν ἐννοήσῃ βέβαια ὅτι τὴν ἀγαπῶ καί, διὰ νὰ μοῦ κόψῃ τὰς ἐλπίδας μου μ' εὔμορφον καὶ λεπτὸν τρόπον, μοῦ ἀπεκάλυψεν ὅτι ἡ κόρη του ἀγαπᾷ ἄλλον, ὅτι ἀνήκει εἰς αὐτὸν καὶ νὰ τραβῶ ἀνοικτὰ ἐγώ...

Ὕστερον αἱ ἰδέαι μου αὐταὶ ἄλλαξαν ὀλίγον, ἀλλὰ τότε μοῦ εἶχαν ῥιζωθῇ τόσον καλὰ—εὐτυχῶς,—ὥστε μὲ ὤπλισαν μὲ μοναδικὴν ἀπάθειαν. Καὶ εὐθὺς διὰ νὰ μὴν τύχῃ καὶ μεταβάλω γνώμην ἔστειλα ἄνθρωπον εἰς τὴν πόλιν κ' ἐτηλεγράφησα τοῦ θείου μου ὅτι ἀναχωρῶ μετὰ μίαν ἡμέραν. Ἤρχισα ἔπειτα νὰ ἑτοιμάζω τὰ πράγματά μου πρὸς μεγάλην λύπην καὶ ἀπορίαν τῶν χωρικῶν καὶ πρὸς μεγάλην χαρὰν μόνον τοῦ ἐπιστάτου, ὁ ὁποῖος ἐξησφάλιζε τὰ ἐκ τῶν ἀλωνίων τυχηρά του.

Ἡ εἴδησις τῆς αἰφνιδίας ἀναχωρήσεώς μου διεδόθη εὐθὺς καὶ ἔφθασε καὶ εἰς τοῦ γειτονός μου, διότι ἅμα ἐπῆγα νὰ τὸν ἀποχαιρετίσω, πρὶν τοῦ ἀναφέρω τίποτε:

— Καλέ, ἀλήθεια φεύγετε; μοῦ εἶπε μὲ προσποιημένην ἀπορίαν.

— Ναί! ἀπεκρίθην ξηρά, εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὰς Ἀθήνας.

— Μὰ τὸ πρωὶ δέν μου εἴπατε τίποτε.

— Εἶχα τὸ μεσημέρι τηλεγράφημα.

Βέβαια ἐννόησεν ὅτι ἦτον ψεῦμα αὐτό, ἐντούτοις ἔκαμεν ὅτι τὸ ἐπίστευσεν. Ἐκεῖνος ἤθελε, φίλε μου, νὰ εὐκολύνῃ τὴν ὑποχώρησίν μου. Ἐκεῖ, ἀνοίγει ἡ θύρα κ' ἔρχεται ἡ Ἀμαρυλλὶς κόκκινη, ξαναμμένη ἀπὸ τὸν ἥλιον.

— Τί! Θὰ φύγετε; λέγει μὲ τόνον ἀπορίας καὶ ἐπιπλήξεως.

— Ναί... δυστυχῶς!

Κατώρθωσα νὰ μὴ χάσω τὸ ἀπαθὲς ὕφος μου, ἀλλὰ ἡ καρδία μου ἐσπαράσσετο μέσα μου μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶνε ἡ τελευταία φορὰ ποῦ τὴν βλέπω.

— Μὴ φύγετε! μοῦ εἶπε μὲ παρακλητικὴν γλυκύτητα, ἡ ὁποία μ' ἐκλόνησε.

— Δὲν θέλω νὰ φύγω, σᾶς βεβαιῶ· ἀλλὰ *πρέπει!*

Ἐτόνισα ἐπίτηδες αὐτὸ τὸ *πρέπει* καὶ μὲ τὴν ἄκραν τοῦ ματιοῦ μου εἶδα τὸν κ. Ἀναστάσιον πονηρῶς μειδιῶντα.

— Ἀφοῦ *πρέπει*! πολὺ καλά! εἶπεν ἐκείνη μὲ πικρίαν καὶ ἀνέλαβεν ὕφος παρά ποτε ἀπαθές, ὑπερήφανον, ἀγέρωχον, τὸ ὁποῖον διετήρησεν ἄκαμπτον μέχρι τῆς ὥρας τῆς ἀναχωρήσεώς μου, τὴν 11ην τῆς νυκτός.

Ὅταν τῆς ἔδωκα τὸ χέρι διὰ τελευταίαν φορὰν τὰ γόνατά μου ἐλύγισαν, ἐστηρίχθην εἰς ἓν κάθισμα, ἀλλ' ἐκείνη διετήρει ἀπάθειαν, ἡ ὁποία μ' ἐπείσμωσε.

—Βέβαια δὲν ἠσθάνθη ποτὲ τίποτε πρὸς ἐμέ, εἶπα μὲ τὸν νοῦν μου καὶ τὴν ἐχαιρέτισα σιωπηλῶς.

— Καλὴν διασκέδασιν εἰς τὰς Ἀθήνας! ἦσαν οἱ τελευταῖοι λόγοι της, ἁπλοῖ, ξηροί, εἰρωνικοί κἄπως.

Ὁ κ. Ἀναστάσιος μὲ εἶπε ὅτι θὰ ἔλθῃ τὸ πρωὶ νὰ μὲ προπέμψῃ, ὥστε ἦτο περιττὸν νὰ τὸν ἀποχαιρετίσω. Ἵππευσα καὶ ἐπῆρα τὸν δρόμον πρὸς τὸν πύργον. Εὐθὺς ὅμως ἅμα ἐκλείσθη μὲ κρότον ὄπισθεν ἡ θύρα ἐκείνη, ἡ ἀληθινὴ θύρα τῆς εὐτυχίας μου, ἔχασα ὅλον τὸ θάρρος μου. Παρ' ὀλίγον νὰ γυρίσω πάλιν ὀπίσω, νὰ κτυπήσω, νὰ ἔμβω καὶ νὰ πέσω εἰς τὰ πόδια τοῦ οἰκοδεσπότου, νὰ τοῦ εἰπῶ ὅτι ἡ εὐτυχία μοῦ κρέμαται ἀπ' αὐτόν, ὅτι ἀγαπῶ τὴν κόρην του—Καλά, ἀλλὰ μήπως μ' ἀγαπᾷ κ' ἐκείνη;.. Μάλιστα! ἀπόδειξις ἡ ἀπάθειά της.—Ἔτσι φέρεται γυναῖκα ποῦ ἀγαπᾷ; Ἐκείνη ἀγαπᾷ ἄλλον, ἄλλον, ἀγαπᾷ τὸν καλότυχον ἐκεῖνον, τὸν μέλλοντα σύζυγόν της... Μήπως δέν μου τὸ εἶπε φανερὰ καὶ ξάστερα ὁ πατέρας της τὸ πρωὶ εἰς τάλώνια!...Δὲν μ' ἀγαπᾷ; Ἀλλὰ τότε πῶς μοῦ ἐφέρετο μὲ τέτοιον τρόπον; Ὄχι πάλιν! δὲν ἦτο ἀφέλεια αὐτή, ὄχι· γυναῖκα ποῦ ἀγαπᾷ ἄλλον δὲν ἠμποροῦσε νὰ μοῦ φερθῇ ἔτσι, παρὰ μόνον ἂν εἶνε φοβερὴ κοκέττα. Λοιπὸν τίποτε ἄλλο δὲν εἶνε παρὰ κοκέττα πρώτης τάξεως...

Ἀλλ' ἡ καρδία μου διεμαρτύρετο ἐναντίον ὅλων αὐτῶν τῶν κρίσεων τοῦ λογισμοῦ καὶ αἱ διαμαρτυρήσεις της ἔγιναν τόσον ἰσχυραί, ὥστε ἐνῷ εἶχα φθάσῃ σχεδὸν εἰς τὸν πύργον, μὲ τραβοῦσ' ἐκείνη νὰ γυρίσω πάλιν ὀπίσω, νὰ περάσω διὰ τελευταίαν φορὰν ἀπὸ τὰ παράθυρά της τὰ κλειστά.—Τὴν ἀγαπῶ! ἔλεγε μία φωνὴ εἰς τὴν καρδίαν μου, καὶ ἀφοῦ τὴν ἀγαπῶ θὰ εἰπῇ ὅτι μὲ ὅλα αὐτὰ εἶνε ἄξια τῆς ἀγάπης μου!

Ἔστρεψα τοὺς χαλινοὺς πρὸς μεγάλην ἀπορίαν καὶ λύπην τοῦ ἵππου μου καὶ ἐγύρισα πάλιν ὀπίσω· ἐπλησίαζα ὀλονέν, διέκρινα μέσα εἰς τὴν ἀστροφεγγιὰ τὸ ἄσπρο χαριτωμένον σπιτάκι της, ὅπως τὴν πρώτην ἐκείνην φορὰν ποῦ ἐπήγαινα ἐκεῖ. . .Ὅταν ἐπλησίασα ὅμως πολὺ κοντά, τότε ἐσυλλογίσθηκα πόσον ἄτοπον ἦτο νὰ περάσω πάλιν καὶ πῶς ἠμποροῦσαν νὰ μὲ ἰδοῦν καὶ νὰ μὲ παρεξηγήσουν. Ἀλλὰ δὲν ἤμην κύριος τοῦ ἑαυτοῦ μου. Ἔφθασα ἐμπρὸς εἰς τὴν πλαγίαν θύραν, κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρα τὰ πρὸς τὸν δρόμον. Τὸ δωμάτιόν της ἦτο φωτισμένον, τὰ παραθυρόφυλλα κλεισμένα. Χωρὶς νὰ συλλογισθῶ τὸ ἀνόητον τοῦ πράγματος ἐσταμάτησα ἀκριβῶς ἀπὸ κάτω κ' ἐκάρφωσα τὰ βλέμματα εἰς τὸ παράθυρον. Ἔξαφνα τὰ παραθυρόφυλλα ἀνοίγουν μὲ ὁρμὴν καὶ προβάλλει εἰς τὸ παράθυρον. Τὰ μαλλιά της ξεπλεγμένα τῆς ἐστεφάνωσαν τὴν μορφήν· τὴν ὄψιν της δὲν ἠμποροῦσα νὰ τὴν ἰδῶ, τὰ κινήματά της μόνον ἦσαν ὡσὰν ἀνήσυχα καὶ παραγμένα. Μόλις ἐπρόφθασα νὰ κινηθῶ ἀπὸ τὴν θέσιν μου ὀλίγον· ἔσκυψα καὶ ἐκύτταξα τάχα κατὰ γῆς. Ἤμην εἰς τὴν σκιὰν εὐτυχῶς.

— Ποιὸς εἶνε; ἔκραξε μὲ ἀνησυχίαν.

Μόλις ἐψιθύρισα:

— Ἐγώ!...

— Σεῖς; — Εἶνε ἀπερίγραπτος ὁ τόνος μὲ τὸν ὁποῖον τὸ εἶπε αὐτὸ τὸ *Σεῖς*!

— Ναί!.... Καὶ παρ' ὀλίγον νὰ τῆς τὰ εἰπῶ ὅλα... Ἀλλ' ἂν ἐγελοῦσε εἰς ἀπάντησιν τῶν αἰσθημάτων μου;... Ἀφοῦ ἀγαπᾷ ἄλλον! ... Ἡ ἰδέα αὐτὴ μ' ἐπάγωσε.—Εἶχα χάσῃ τὴν σιγαροθήκην μου, εἶπα· (αὐτὸ εὑρῆκα μόνον πρόχειρον πρόφασιν) ἐνόμισα ὅτι μοῦ ἔπεσ' ἐδῶ ... ὅταν ἵππευσα... καὶ ἦλθα.... νὰ τὴν εὕρω... Ἀλλὰ τώρα βλέπω πῶς τὴν εἶχα.... εἰς τὴν ἄλλην τσέπην.

Εἰς ὅλα αὐτὰ βέβαια ἐμπερδεύθηκε φοβερὰ ἡ γλῶσσά μου. Καὶ εἰς ἀπάντησιν ἐκείνη ἔκλεισε μὲ βίαν τὸ παράθυρον χωρὶς νὰ μοῦ εἰπῇ οὔτε καληνύκτα. Οὔτε καληνύκτα! ἀκούεις;

Ἔφυγα ἔξω φρενῶν κ' ἐξεθύμανα ὅπως ἄλλοτε εἰς τὸ καϋμένον τὸ ἄλογον, τὸ ὁποῖον ἔφερα εἰς τὸ πύργον ἐντὸς πέντε λεπτῶν· θαῦμα εἶνε πῶς δὲν ἐκτύπησα ἐπάνω εἰς κανένα πεῦκον μέσ' ς' τὰ σκοτεινὰ νὰ γείνω κομμάτια.

Χαριτωμένον ὕπνον ἔκαμα ἐκείνην τὴν νύκτα!... Τὴν αὐγὴν ἅμα ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος ἔφυγα. Ὁ κ. Ἀναστάσιος μὲ προέπεμψεν ἕως τὰ σύνορά του καὶ ὅταν ἀποχαιρετίσθημεν δὲν μὲ ἄφησε χωρὶς ἀσπασμὸν καὶ χωρὶς νὰ μοῦ σφίγξῃ τὸ χέρι μου μὲ τὰ δύο του χέρια καὶ νὰ μοῦ εἰπῇ:

— Εἶμαι βέβαιος ὅτι πολὺ γρήγορα θὰ ἰδωθῶμεν πάλιν.

— Ναί, εἶπα μέσα μου, σὰν μὲ ξαναιδῆς γράψε με· μοῦ φθάνει τὸ φαρμάκι αὐτῆς τῆς φορᾶς...

Νὰ σοῦ εἰπῶ ὅτι ἡ καρδία μου ἦτο ξεχειλισμένη ἀπὸ λύπην καὶ ἀπελπισίαν εἰς ὅλην τὴν ἡδοιπορίαν; αὐτὸ τὸ ἐννοεῖς. Ἡ θάλασσα κατόπιν μ' ἐζάλισεν εὐτυχῶς τόσον ὥστε δὲν εἶχα καμμίαν συναίσθησιν. Τώρα ὅμως πάλιν, τώρα ποῦ σοῦ τὰ εἶπα ὅλα, ὅλα, ἐρέθισα τὴν πληγήν, ἡ ὁποία δὲν ἔχει κλεισῃ ἀκόμη...

Τί τὰ θέλεις; δὲν λέγω πῶς θὰ ἀποθάνω ἢ πῶς ἡ ἀγάπη μου αὐτὴ θὰ εἶνε ἡ πρώτη καὶ ἡ τελευταία τῆς ζωῆς μου. Ὄχι· δὲν εἶνε κανὲν αἴσθημα, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ σβύνῃ ὁ καιρός· ἀλλὰ τὸ αἴσθημά μου αὐτὸ θὰ χρειασθῇ πολύς, πολὺς καιρὸς διὰ νὰ σβυσθῇ.

ΙΑ'.

— Εἶνε πρῶτός σου ἔρως σοβαρὸς αὐτὸς καὶ τὰ παίρνεις ἔτσι· σιγὰ σιγὰ θὰ τραχυνθῇ ἡ καρδιά σου ὅπως ὅλων μας. Ἐν τούτοις ἐν πρᾶγμα ξέρω νὰ σοῦ εἰπῶ· δὲν εἶνε καμμιὰ ἀμφιβολία ὅτι ἐκείνη σ' ἀγαπᾷ.

Ἐπῆρα τὸν πῖλόν μου νὰ φύγω· ἦτο μεσημβρία. Οἱ τελευταῖοί μου λόγοι τὸν εἶχον βυθίσῃ πάλιν εἰς σκέψεις:

— Τί τὰ θέλεις, ἀπήντησε, τώρα, ὅσῳ καθαρότερα βλέπω καὶ ἀπαθέστερα κρίνω, τόσῳ ἡ ἰδέα αὐτὴ μοῦ καρφώνεται εἰς τὸν νοῦν· λυποῦμαι ἂν γείνω ἐγὼ ἀφορμὴ νὰ χάσῃ τὴν εὐτυχίαν της, προσέθεσε μελαγχολικῶς· δὲν ἀρκεῖ ὅτι πονῶ ἐγώ;

Ἔξαφνα ἡ θύρα τοῦ δωματίου ἠνεώχθη βιαίως καὶ εἰσῆλθεν ὁ κύριος Ἀριστείδης, ὁ θεῖος τοῦ Στεφάνου μὲ τὴν εὔθυμον καὶ γελαστὴν μορφήν του. Εἶνε ἑξηκοντα ἐτῶν ἄνθρωπος, ἀλλ' ἔχει μέσα του ζωὴν τόσην, ὅσην τρεῖς εἰκοσαετεῖς νεανίαι:

— Τί κάνετε ἐδῶ, παλιόπαιδα; Κογκρέσσο μοῦχετε ἀπὸ τὸ πρωί, μυστικὰ αἴ; Δὲν μὲ παίρνετε κ' ἐμένα; Ἄ! κατεργάρη, βάζω στοίχημα τί ἔλεγες ς' τὸν ἄλλον κατεργάρη ἐδῶ, εἶπε πρὸς τὸν ἀνεψιόν του δεικνύων ἐμέ.

—Δὲν εἴχαμε τίποτε σπουδαῖα, θεῖέ μου, ἐψεθύρισε πάντοτε μελαγχολικὸς ὁ Στέφανος.

— Τὸ ξεύρω πῶς δὲν εἶνε σπουδαῖα, μὰ ἐσύ τὰ 'πῆρες ἔτσι· ἔλα, τί μοῦ δίδεις ἂν σὲ κάμω καὶ γελάσῃς μὲ ὅλην σου τὴν καρδιάν;

— Γελῶ καὶ μόνον μὲ τὴν ἀστείαν πρότασίν σας, ἀπήντησεν ὁ Στέφανος βεβιασμένως μειδιῶν.

— Ἄ, μοῦ κάνεις ἀκόμη τὸν πονηρόν, αἴ; Ἐγὼ νὰ σοῦ εἰπῶ λοιπὸν τί ὁμιλίαν ἔχεις μὲ τὸν φίλον ἐδῶ ἀπὸ τὸ πρωί· τοῦ λὲς τὰ κατορθώματά σου καὶ τοὺς ἔρωτάς σου μὲ τὴν κόρην τοῦ....

Τὸν διέκοψε ζωηρῶς:

— Τί; πῶς; τὰ ξεύρετε καὶ σεῖς; εἶπεν ἀνήσυχος.

— Νομίζεις λοιπὸν ὅτι δὲν μανθάνω τί γίνεται εἰς τὸ κτῆμά μου. Ξεύρω καὶ γιατὶ ἔφυγες, ἀνόητε, καὶ ὅλα.

Ὁ Στέφανος ἐσιώπα ἔκθαμβος κ' ἐγὼ ὄχι ὀλιγώτερον αὐτοῦ.

—Ἀφοῦ εἴπατε τὰ 'δικά σας, καθήσετε τώρα ν' ἀκούσετε κ' ἕνα μικρὸ παραμυθάκι ποῦ θὰ σᾶς 'πῶ, ἐξηκολούθησεν ὁ κ. Ἀριστείδης μετ' εὐθυμίας ἀκαταβλήτου, κ' ἐνεθρονίσθη εἰς ἓν κάθισμα. Μιὰ φορὰ κ' ἕνα καιρὸν ἦτον ἕνας ἄνθρωπος καλὸς κ' εἶχε φίλον ἕνα ἄλλον ἄνθρωπον πλεὸ καλόν. Ἐνῷ ἔτρωγαν κ' ἔπιναν μαζὶ γυρίζει καὶ τοῦ λέει· ἐγὼ ἔχω ἕνα ἀνεψιὸν μάλαμμα, ἐσὺ ἔχεις μιὰ κόρη διαμάντι, ἔρχεσαι νὰ δέσωμε τὸ διαμάντι 'ς τὸ μάλαμμα...

Ἤρχισα νὰ μαντεύω κἄτι τι μέσα εἰς τὸ παραμύθι αὐτό. Ἡ φυσιογνωμία τοῦ φίλου μου βαθμηδὸν καθίστατο μᾶλλον ἀνήσυχος· ἡ ἀναπνοή

του ἐταχύνετο. Ὁ θεῖος ἐξηκολούθησεν ἱλαρῶς:

— Καλά, εἶπεν ὁ φίλος εἰς τὸν φίλον, κ' ἐγὼ τὸ θέλω αὐτό, μόνον μὲ μία συμφωνία· ὅταν ἔλθῃ ἡ κατάλληλος ὥρα θὰ μοῦ στείλῃς τὸν ἀνεψιόν σου νὰ τὸν ἰδῶ χωρὶς νὰ τοῦ εἰπῇς ὅμως τίποτε. Θὰ γνωρισθῇ καὶ μὲ τὴν κόρην μου· ἂν ταιριάζῃ ὁ ἕνας 'ς τὸν ἄλλον καὶ εἶνε καὶ τοῦ γούστου μου, τελειωμένη ἡ δουλειά. Τὸ χέρι σου! Νά το! καὶ ἔσφιξαν τὰ χέρια...

— Ἀστειεύεσθε, θεῖέ μου ;...ἐψιθύρισεν ὁ Στέφανος μὴ τολμῶν νὰ πιστεύσῃ τὴν ἀνέλπιστον εὐτυχίαν, ἣν προεμήνυον οἱ λόγοι τοῦ θείου του.

— Σιωπή! τὸ ἐπιμύθιον δὲν τὸ εἶπα: ὁ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἦτον ὁ κ. Ἀναστάσιος...ὁ ἄλλος ἐγώ. Τὰ ἐκατάλαβες τώρα, κουτέ! ἀπελπισμένε! καὶ ἐξεκαρδίσθη γελῶν.

Ὁ Στέφανος δὲν ἠδύνατο νὰ συνέλθῃ ἐκ τῆς ἐκπλήξεως· ἐκύτταζεν ἀφῃρημένος ἐναλλὰξ τὸν θεῖόν του κ' ἐμέ, ὡς νὰ ἐφοβεῖτο μὴ τοῦ ἐπαίζαμεν ἀπὸ κοινοῦ κἀνὲν παιγνίδιον:

—Ἄ, Θωμᾶ ἄπιστε, θέλεις καὶ ἀποδείξεις λοιπὸν αἴ; Ἔχω τὰ ἔγγραφα ἐδῶ! Ὁρίστε τὰ γράμματα ἀπὸ τὸν μέλλοντα πενθερόν σου, τὰ ὁποῖα μοῦ ἔστελλε καθ' ἑβδομάδα. Καὶ ἔρριψεν ἐπὶ τῆς τραπέζης δέσμην ἐπιστολῶν. Ἐδῶ εἶνε γραμμένκις ὅλαις ἡ πονηρίαις, ποῦ ἔκαμες ὡς ποῦ νὰ μοῦ ξετρελλάνῃς ὄχι μόνον τὴν κόρην, ἀλλὰ καὶ τὸν πατέρα ἀκόμη. Νὰ καὶ τὸ σημερινόν γράμμα· ἔχει καὶ ἰδικόν σου μέσα· πάρ' το καὶ ἑτοιμάσου νὰ φύγῃς τὸ ταχύτερον πρὶν ἀρρωστήσῃ τὸ κορίτσι ἀπο τὸν καϋμό σου, Ἐρωτόκριτε, καρδιοκλέφτη. Εἶδες πῶς σοῦ τὰ ἑτοίμασα ἐγώ; Ἔλα, φίλησέ με τώρα.

Ὁ Στέφανος δὲν ἐπρόσμενε παρὰ τὴν πρόσκλησιν τοῦ θείου του διὰ νὰ τὸν πνίξῃ μὲ ἐναγκαλισμοὺς καὶ φιλήματα, ἐνῷ ἐκεῖνος γελῶν ἔλεγε :

— Ἔλα, φθάνει πλεχά, φθάνει, ἃ δολοφόνε θέλεις νὰ μὲ ξεκάμῃς γιὰ νὰ μὲ κληρονομήσῃς ἀπὸ τώρα! Θὰ μὲ πνίξῃς! Βοήθεια!... Φθάνει, φθάνει!.. Πήγαινε καὶ 'ς τὸν φίλον σου τώρα, 'ς τὸν πνευματικό σου!

Ὑπέστην κ' ἐγὼ εὐχαρίστως τοὺς ἀσπασμοὺς τοῦ Στεφάνου· ἡ ἀπρόπτος αὕτη λύσις τοῦ ἐρωτικοῦ εἰδυλλίου του μὲ εἶχε γοητεύσῃ....

— Πᾶμε νὰ φᾶμε τώρα ὅλοι μαζί· θὰ σᾶς ἀνοίξω καὶ μιὰ καινούργια μποτίλλια κυπριώτικο νὰ πιοῦμε 'ς τὴν ὑγειὰ μιᾶς ψυχῆς...

Ὁ Στέφανος σύμφωνος μὲ τὴν θεωρίαν του δὲν εἶχε διάθεσιν ὄρεξιν εἰς τὸ γεῦμα· ἦτο τόσῳ χορτάτη ἡ καρδία του ὥστε ὁ στόμαχος δὲν ἐπείνα ποσῶς. Ἦτο ἄλλως τε καὶ ἐπασχολημένος μὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς τοῦ κ. Ἀναστασίου, ἡ ὁποία ἦτο μακρὰ καὶ ἀπεκάλυπτεν ὅλην τὴν πλεκτάνην, ἣν εἶχον στήσῃ μετὰ τοῦ κ. Ἀριστείδου διὰ νὰ συλληφθοῦν μέσα χωρὶς νὰ τὸ ἠξεύρουν τὰ δύο ἄκακα περιστέρια τῆς ἀγάπης αὐτός καὶ.... ἡ Ἀμαρυλλίς—ἀφοῦ ὁ Στέφανος ἐπιμένει νὰ τὴν ὀνομάζῃ οὕτω:

« Ἐὰν ἠξεύρατε καὶ οἱ δύο τὴν μυστικὴν συνθήκην μας, ἔγραφε, θὰ εἴσθε βεβιασμένοι, προστοιημένοι ὁ εἰς ἀπέναντι τοῦ ἄλλου, δὲν θὰ ἐδοκιμάζατε ὅλα τὰ θέλγητρα καὶ τὰς ἀνησυχίας τῆς ὄχι καθ' ὑποχρέωσιν ἀγάπης. Ἴσως, ἴσως ἀκόμη δὲν θὰ σᾶς συνέδεε τότε τὸ γλυκύ αὐτὸ αἴσθημα, τὸ ὁποῖον μόνον του ἐβλάστησε.» Κατωτέρω δὲ προσέθετε: « Ἡ δοκιμασία, ἐκείνη εἰς τὴν ὁποίαν σὲ ὑπέβαλα τὴν τελευταίαν ἡμέραν ἦτο σκληρά, τὸ ὁμολογῶ, ἀλλ' ἤθελον νὰ ἴδω μέχρι τίνος βαθμοῦ δύναται νὰ φθάσῃ ἡ ὑψηλοφροσύνη σου καὶ ἡ ἰσχὺς τῆς θελήσεώς σου ἀπέναντι ἰσχυροτάτου αἰσθήματος· διὰ τοῦτο σὲ ἄφησα νὰ τὴν ὑποστῇς μέχρι τέλους. Δὲν λυποῦμαι σ' ἐτυράννησα ὀλίγον, ἀλλὰ καὶ σὲ ἐξετίμησα· διότι ἐξῆλθες ἀληθὴς μάρτυς τῆς τιμῆς. Καὶ ὁ ἀνὴρ πρέπει νὰ θέτῃ τὴν τιμὴν ὑπεράνω καὶ τοῦ ἔρωτος ἀκόμη!» Κατέληγε δὲ ὡς ἑξῆς: « Ἡ κόρη μου σὲ ἀγαπᾷ· αὐτὸ τὸ ἔχω ἐννοήσῃ πρὸ καιροῦ. Ἂν τῆς ἔδιδες παραμικρὰν ἐξήγησιν σύ, θ' ἀπεκαλύπτετο βεβαίως. Τὸ κλειστόν σου στόμα συνεκράτει κλειστὴν τὴν ἰδικήν της καρδίαν, ἀλλὰ δὲν ἐζημιώθης· τὸ αἴσθημα κλεισμένον ἔγεινε δυνατώτερον. Ἀφ' ὅτου ἀνεχώρησες παρήλλαξε πολύ, δὲν τρώγει, δὲν κοιμᾶται, ἔχασεν ὅλην τὴν εὐθυμίαν της, ἡ ὁποία δὰ εἶχεν ὀλιγοστεύσῃ ἀπό τινος καιροῦ. Δὲν τῆς ἀπεκάλυψα τίποτε, ἄφησα εἰς σὲ τὴν δάφνην τοῦ ἀγῶνος. Μόνον τῆς ἔδειξα τηλεγράφημα τοῦ θείου σου, τὸν ὁποῖον ἐπίτηδες ἐπροκάλεσα νὰ μοῦ τηλεγραφήσῃ ὅτι μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔρχεται ἐκεῖνος καὶ σὺ μαζί του. Μίαν στιγμὴν ἔχάρη, ἀλλ' ἔπειτα ἐκίνησε μὲ δυσπιστίαν τὴν κεφαλὴν καὶ ἀνέλαβε τὸ μελαγχολικὸν ὕφος της. Τηλεγράφησε λοιπὸν εὐθὺς ἅμα λάβῃς τὸ γράμμα μου ὅτι ἔρχεσαι· τότε πλέον θὰ πιστεύσῃ. Σὲ προσμένω ἀνυπομόνως· εἶνε σκληρότης ἀσυγχώρητος ν' ἀφίνωμεν εἰς τὴν ἀμφιβολίαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν καὶ οἱ δύο τόσον ἀγαπῶμεν.»

Μόλις ἀνέγνωσε τὴν ἐπιστολὴν ὁ Στέφανος κ' ἔφυγεν ἀπὸ τὴν τράπεζαν :

— Δὲν τὸν χωρεῖ τὸ σπίτι! μὲ εἶπε γελῶν ὁ θεῖός του, κ' ἔχει δίκαιον· δὲν ἠξεύρεις τί κόρη εἶνε. Ἂν ἤμην νεώτερος δέν του τὴν ἄφινα...

ΙΒ'

Μετὰ τινας ἡμέρας ὁ Στέφανος μὲ τὸν θεῖόν του ἀνεχώρησαν. Αὐτὴν τὴν φορὰν μοὶ ἔστειλεν ἐγκαίρως τὴν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν μοὶ ἔγραψεν ἐκεῖθεν. Τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον μέρος τῆς ἐπιστολῆς ἦτο ἡ συνάντησίς του μετ' ἐκείνης :

« ...Ἄφησα ὀπίσω τὸν θεῖόν μου μὲ τὰ πράγματά μας κ' ἔτρεξα ἐγὼ ἐμπρὸς κατ' εὐθεῖαν εἰς

τοῦ μέλλοντος πενθεροῦ μου. Ὅταν ἔφθασα ἐκεῖ ἦτο ἡ ὥρα 8 τῆς πρωΐας. Μ' ἐπρόσμεναν καὶ οἱ δύο εἰς τὸ κιόσκι, ἀλλ' ὄχι τόσον ἐνωρίς. Ἀντήλλαξα μὲ τὸν κ. Ἀναστάσιον ἐγκάρδιον χειραψίαν καὶ πολυσήμαντον βλέμμα. Ἐκείνη ἄφησε συγκεχυμένη τὸ κέντημά της, ἡ ὄψις της ἐκοκκίνισε, τὸ χέρι της ἔτρεμεν, ὅταν ἤγγισε τὸ ἰδικόν μου. Δέν μου εἶπε λέξιν· ὁ πατήρ της μόνον μοῦ ἐξέφρασε τὴν εὐχαριστησίν του, διότι τόσον ταχέως ἐπέστρεψα πάλιν εἰς τὴν ἐξοχήν.—Σᾶς ἐσυνειθίσαμεν τόσον πολύ, προσέθηκεν, ὥστε ἡ ἔλλειψίς σας μᾶς ἐκακοφάνη. Δένεἰν' ἀλήθεια; ἠρώτησε στραφεὶς πρὸς τὴν κόρην του.

Ἐκείνη ἐψιθύρισεν ἀκατάληπτον *ναί* καὶ ἐξηκολούθησε τὸ κέντημά της. Ὁ πατήρ της εἶδε τὴν ἀμηχανίαν, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρισκόμεθα ἀμφότεροι καὶ ηὐδόκησε νὰ μᾶς ἀφήσῃ μόνους προφασισθεὶς ὅτι ἔχει ἐργασίαν μίαν στιγμήν. Ἐκείνη δὲν ἔστρεψε κἂν τὴν κεφαλήν, ἀφωσιωμένη τάχα εἰς τὸ ἐργόχειρον.

Ἤλθα καὶ ἐστάθην ὀρθὸς ἐμπρός της:

— Τί ἔχετε καὶ εἶσθε θυμωμένη μαζί μου; Εἶπα μὲ φωνὴν τρέμουσαν.

Δὲν ἀνεσήκωσε κἂν πρὸς ἐμὲ τὸ βλέμμα καὶ μόνον ἐψέλλισε σκυμμένη καθὼς ἦτο:

— Τίποτε...

Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κρατηθῶ πλέον!

— Μένομείζετε κακόν, ἀναίσθητον, καὶ μωρόν ἀκόμη· διότι μωροὶ πρὸ πάντων εἶνε ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δὲν ἐννοοῦν τὴν ἀληθινὴν εὐτυχίαν των! Ὄχι! μ' ἀδικεῖτε· ἐννοῶ πολὺ καλὰ ποῦ εἶνε ἡ ἰδική μου εὐτυχία, καὶ ἂν ἠναγκάσθην ἐπ' ὀλίγον νὰ τὴν ἀποφύγω, διότι ἔπρεπε, ἔρχομαι ὅμως τώρα νὰ τὴν ἐπανεύρω πάλιν ἐδῶ, μακρὰν τοῦ κόσμου, εἰς τὸν ἥσυχον αὐτὸν παράδεισον τῆς ζωῆς.

Ἀνεσήκωσε τέλος τὸ πρόσωπόν της καὶ μ' ἐκύτταξε μὲ τὸ καθαρὸν βλέμμα της ὡς νὰ μὲ ἠρώτα ποῖον ἦτο τῶν λόγων μου τὸ συμπέρασμα.

— Σ' ἀγαπῶ, ἀπεκρίθην εἰς τὴν ἄφωνον ἐκείνην ἐρώτησιν, ἀντλήσας ὅλην τὴν τόλμην ὅση ὑπελείπετο ἐν τῇ ψυχῇ μου, σ' ἀγαπῶ! Δὲν τὸ ἐννόησες λοιπόν, δὲν τὸ ἐμάντευσες αὐτὸ τόσον καιρόν; Σ' ἀγαπῶ ἀπὸ τὴν πρώτην ἐκείνην ἡμέραν, ὅπου σὲ εἶδα ἐδῶ εἰς αὐτὸ τὸ ἴδιον κιόσκι στολισμένην μὲ τὰ ῥόδα καὶ τὰ κεράσια...Σ' ἀγαπῶ!...

Τὸ κέντημα εἶχε πέσῃ ἀπὸ τὰς χεῖράς της· μ' ἐκύτταζε κατὰ πρόσωπον ἀκινητοῦσα ὡς νὰ τὴν ἐμέθυε τὸ ἄρωμα τῶν λόγων μου.

— Καὶ ὅμως ἐφύγατε! εἶπε μὲ παράπονον.

— Ἔφυγα, διότι ἔπρεπε νὰ φύγω· ἐὰν ἤξευρες διατί ἔφυγα, καὶ θὰ τὸ μάθῃς μετ' ὀλίγον, δὲν θὰ μοῦ ὡμίλεις ἔτσι· ἔφυγα διὰ νὰ ἐπιστρέψω καὶ νὰ μείνω εὐτυχής...ἂν μ' ἀγαπᾷς...

Ἀνέλαβεν εὐθὺς ἡ ὄψις της τὴν συνήθη εὐθυμίαν:

— Ἂν τὸν ἀγαπῶ; εἶπεν ἐρυθριῶσα, ἂν τὸν ἀγαπῶ;...ὡσὰν νὰ μὴν τὸ ἤξευρῃ τάχα ὁ ἀνόητος...

Τί ἄλλο θὰ ἔκαμνες εἰς τὴν θέσιν μου, παρακαλῶ, παρὰ νὰ κλείσῃς μ' ἓν φίλημα τὸ χαριτωμένον ἐκεῖνο στόμα;

. . . . . .

Πόσον ἐπεθύμησα νὰ σὲ εἶχα ἐδῶ πλησίον μου κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς· ἡ φιλία περικυκλοῦσα τὸν ἔρωτα ἀποτελεῖ τὴν χαριεστέραν ἀνθοδέσμην. Ἀλλὰ θὰ ἔλθῃς, ὅταν ἡ εὐτυχία μου θὰ φθάσῃ εἰς τὸ κατακόρυφον σημεῖον, θὰ ἔλθῃς.

Ἡ Ἀμαρυλλίς μου—θὰ τὴν ὀνομάζω πάντοτε μὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα, τὸ ὁποῖον ἀρέσκει καὶ εἰς τὴν ἰδίαν—ἡ Ἀμαρυλλίς μου ἑτοίμασε τὴν ἐγχώριον στολὴν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ τὴν φορέσῃ, ὅταν θὰ εἶνε νύμφη. Δι' αὐτὸ μοῦ εἶχεν εἰπῇ ἡ πονηρά, ὅταν τὴν ἠρώτησα ἄλλοτε: διατί ἑτοιμάζει τὴν στολήν: τί σᾶς μέλει; Θὰ ἔλθῃς καὶ θὰ τὴν ἰδῇς· καὶ νύμφη ἀκόμη θὰ εἶνε ἀληθινὴ Ἀμαρυλλίς!

Ὁ θεῖός μου, εὔθυμος πλέον ἢ ἄλλοτε, μᾶς ἔλεγε σήμερον εἰς τὸ πρόγευμα ὅτι ἡ εὐτυχία, ὅπως ἡ περιουσία, δύναται ν' ἀποκτηθῇ κατὰ δύο τρόπους: ἢ ἐκ τύχης καὶ συμπτώσεως ἢ διὰ κόπων καὶ φροντίδων· καὶ ὅτι ὅπως πολυτιμοτέρα καὶ ἀσφαλεστέρα περιουσία εἶνε ἡ μετὰ κόπων πολλῶν καὶ φροντίδων ἀποκτηθεῖσα, οὕτω καὶ εὐτυχία πολύτιμος καὶ ἀσφαλὴς εἶνε ἐκείνη, ἥτις μᾶς ἐστοίχισε πλείονας ταλαιπωρίας καὶ βάσανα. Ἐκοπίασα τάχα τόσον ὑπὲρ τῆς ἰδικῆς μου εὐτυχίας, ὥστε νὰ εἶμαι βέβαιος περὶ τῆς διαρκείας αὐτῆς ;»

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΥΠΟΔΟΥΛΟΥ ΕΛΛΗΝΟΣ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

[Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμ. φύλλον.]

11 Ἰανουαρίου.

Ἡσυχία ἄκρα ἐρημώσεως, σιγὴ τρομακτικὴ πέριξ ἡμῶν· ὅπως, κατὰ τὰ δημώδη ἄσματα, οἱ εὑρισκόμενοι εἰς τὸν Κάτω κόσμον δὲν εἰξεύρουν τί γίνεται εἰς τὸν Ἐπάνω, ἀπὸ τὸν Ἅδην μας ἀγνοοῦμεν τί συμβαίνει τριγύρω ἡμῶν· ἐνῷ συνήθως, ἀπὸ τἄλλα χωρία ἔρχονται τόσον συχνὰ εἰς τὴν πόλιν μας, τώρα οὐδεὶς φαίνεται· ἀλλ' ὅταν εἶναι βροχὴ οἱ κοχλίαι μαζεύονται εἰς τὸ κέλυφός των, καὶ μόνον ὅταν λάμψῃ ὁ ἥλιος ἐξέρχονται ἐπὶ τῆς χλόης· τώρα δὲ μαίνεται δεινὴ καταιγίς...

Τὰ μεσάνυκτα οἱ φρουροὶ τῆς παρὰ τὴν πύλην τοῦ τείχους *τίμπως* ἀκούουν βήματα,

ἀλλ' οὐδένα διακρίνουν. Ποῖος εἶναι ; φωνάζουν ἕτοιμον κρατοῦντες τὸ ὅπλον· ἀπὸ τῆς πυκνῆς δὲ σκοτίας ἀπαντᾷ θλιβερὰ καὶ ἀσθενὴς φωνή : — Χριστιανός, ἀπὸ τὸ Σεράϊ, γιὰ τὸ Θεό, πάρτε με μέσα.

Τὸν ἀνελκύουν· εἶναι σχεδὸν λιπόθυμος ἐκ τῆς λύπης, τῆς πείνης, τοῦ ψύχους καὶ τῆς κοπώσεως· τῷ δίδουν ῥοῦμι, τὸν τρίβουν, τὸν θέτουν παρὰ τὴν πυράν, τὸν καλύπτουν μὲ μίαν γοῦναν· μόλις κατορθώνομεν ν' ἀποσπάσωμεν διακεκομμένας τινὰς λέξεις ἀπὸ τὸ στόμα του.

— Πῶς εἶσθε 'ς τὸ χωριό σας ;

— Ὤ ! τὸ χωριό μας τῶκαψαν· σκότωσαν πολλούς, οἱ ἄλλοι 'ς τὰ βουνά.

— Τἄλλα τὰ χωριά ;

— Τὸ ἴδιο ὅλα· παντοῦ φλόγες καὶ αἷμα.

Ψῦχος φρίκης συνέχει τὴν ψυχήν μας· ἀνακοινοῦνται τὰ φοβερὰ μηνύματα εἰς ὅλας τὰς τάμπιας· περισσοτέραν ἀγωνίαν ἐγκλείουν τώρα αἱ κραυγαὶ τῶν σκοπῶν : *Βάρδια, τὸ νοῦ σας !* διακόπτουσαι τὴν νεκρικὴν σιγὴν τῆς ζοφερᾶς καὶ παγετώδους νυκτός !

12 Ἰανουαρίου.

Διακρίνομεν καπνὸν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ὁρίζοντος... εἶναι ὁ καπνὸς τῶν πυροβολουμένων γειτονικῶν μας κωμῶν ! πλησιάζει, πλησιάζει ἡ ὥρα μας... οἱ κάτοικοι συναθροίζονται καὶ θεωροῦν αὐτὸν σκυθρωποί, στηριζόμενοι ἐπὶ τῶν ὅπλων των.

Σήμερον ἐνῷ ἐκαθήμεθα εἰς τὸ καφενεῖον ἐμβαίνει ἄνθρωπός τις ποιμενικὴν φορῶν ἐνδυμασίαν, ῥιγῶν, πελιδνὸς μὲ σχισμένα ὑποδήματα καὶ αἱματωμένους πόδας· πρὶν προφθάσωμεν νὰ ἐρωτήσωμεν τίς ἦτο, ὁ ἄγνωστος σταθεὶς εἰς τὸ μέσον τοῦ καφενείου, μᾶς λέγει μὲ φωνὴν πνιγομένην ὑπὸ λυγμοῦ :

— Δὲν μὲ γνωρίζετε !

Τὸν παρατηροῦμεν μὲ ἔκπληξιν καὶ σφοδρὰ μᾶς συγκλονεῖ συγκίνησις. Τὸν ἀναγνωρίζομεν ὑπὸ τὰ ῥάκη ἐκεῖνα!... εἶνε πλουσιώτατος πρόκριτος τῆς Β*, φίλος ἀγαπητὸς πλείστων ἡμῶν. Τὸν ἐναγκαλιζόμεθα μὲ δάκρυα, αὐτὸς δ' ἀναρτᾶται ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ μας, μᾶς φιλεῖ, κλαίει ὡς νήπιον.

Τί ὑπέφερεν ὁ ταλαίπωρος ! τρὶς ἐκινδύνευσε νὰ θανατωθῇ, διὰ νὰ σωθῇ δὲ ἐπήδησεν ἀπὸ ὑψηλὸν παράθυρον, ἀνερριχήθη εἰς τοίχους, μὲ τόλμην καὶ δύναμιν ἥτις ἐκπλήττει καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον· καταδιωκόμενος καὶ πυροβολούμενος ὑπὸ τῶν Κιρκασίων διέλαθεν αὐτοὺς εἰσελθὼν εἰς τὸ καλυβόσπητον ἑνὸς τῶν ποιμένων του, ἐκεῖ δὲ ποιμενικὰ φορέσας ἐνδύματα ἔδραμεν εἰς τὰ βουνὰ ὅπου ἐζήτησαν ἄσυλον χιλιάδες ψυχῶν· ἡ οἰκία του ἐπυρπολήθη, αἱ ἀποθῆκαί του διηρπάγησαν. Ἐν ᾧ διηγεῖται ταῦτα, τὰ δάκρυά του τρέχουν, καὶ ἡ φωνή του θρηνεῖ!... Πῶς μετεβλήθη ! αἱ παρειαί του ἔγειναν κοῖλαι, τὸ μέτωπόν του ἐρρυτιδώθη· εἰς δύο νύκτας ἐγήρασε !

Αἱ ἐρωτήσεις μας διασταυροῦνται :— Πῶς συνέβη ἡ τρομερὰ συμφορά ; Διατί δὲν ἐπροφυλάχθητε ; Τί ἀκριβῶς συνέβη ;

Ἰδοὺ δὲ τί μᾶς διηγεῖται ἐν μέσῳ βαθείας σιωπῆς:

— Πρὸ δύο ἡμερῶν, εἰς τὰς 10 Ἰανουαρίου ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν Β* ὁ ἀρχιστράτηγος Μεχμὲτ Ἀλῆ πασσᾶς μὲ 32 χιλιάδας στρατοῦ. Τὸν παρεκαλέσαμεν ν' ἀφήσῃ ἓν ἀπόσπασμα διὰ νὰ μᾶς φυλάξῃ, διότι ἤμεθα πολὺ ἀνήσυχοι ἀπὸ ὅσα ἠκούαμεν περὶ κακουργημάτων τῶν Κιρκασίων· ἀλλ' ὁ ἀρχιστράτηγος ἠρνήθη· εἶπε νὰ μὴ φοβώμεθα, καὶ διέταξε νὰ ἑτοιμάσωμεν ψωμὶ καὶ τρόφιμα διὰ τοὺς κατόπιν ἐρχομένους *μουχατζήριδες* (πρόσφυγας)· πέντε φοῦρνοι ἐδούλευαν ἀκατάπαυστα· εἴχαμεν τὰ ψωμιὰ ἕτοιμα μέσα εἰς τὰ κοφίνια κ' ἐπερμένεμεν νὰ τοὺς τὰ προσφέρωμεν· κατὰ τὸ δεῖλι εἴδαμεν ἀπὸ μακρυὰ μίαν μεγάλην, ἀτελείωτην σειρὰν ἁμαξῶν· ἤρχοντο, καὶ ἦσαν Κιρκάσιοι, Μπασιμπουζοῦκοι, καὶ Ζεϊμπέκαι· μερικοὶ πρόκριτοι ἐπῆγαν πρὸς ὑποδοχήν των· τόσον ἀνύποπτοι ἤμεθα· ἀλλ' αὐτοὶ μόλις ἐμβῆκαν εἰς τὴν πόλιν ἐχύθησαν ἀπό τ' ἁμάξιά των καὶ συνέλαβαν ὅσους ἠμπόρεσαν· ἐπῆραν ὅ,τι εἶχαν ἐπάνω των, ἔπειτα ἀκουμβῶντας τὴν *μποῦκα* τοῦ τουφεκιοῦ εἰς τὸ στῆθος τοὺς ἠνάγκαζαν νὰ εἰποῦν ποῦ εἶχε κρυμμένα ὁ καθεὶς τὰ χρήματά του. Δὲν ἀφῆκαν, τὰ θηρία, βασανιστήριον ποῦ νὰ μὴν τὸ βάλουν εἰς ἐνέργειαν. Ἐστραγγάλιζαν, ἀκρωτηρίαζαν, ἔσφαζαν. Πέντε ἢ ἓξ παπάδες τοὺς ἔρριψαν ζωντανοὺς εἰς τὴν φωτιὰν καὶ τοὺς ἔκαψαν. Πολλοὶ γονεῖς εἶδον ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια των, ἐν ᾧ ἐπαράδερναν δεμένοι, ν' ἀτιμάζουν τὰς θυγατέρας των, ἥρπασαν τῶν περισσοτέρων οἰκογενειῶν τὰς κόρας καὶ πολλὰς νέας γυναῖκας καὶ κανεὶς δὲν ἠξεύρει ἕως τώρα τί ἀπέγειναν. Ἐγύμνωσαν ὅλα τὰ σπίτια καὶ τὰ ἐργαστήρια καὶ τὰ λάφυρα τὰ ἐφόρτωναν εἰς τὰς ἁμάξας των. Ὅσα δὲν ἐχωροῦσαν τὰ ἔρριπτον κάτω ἀπὸ τοὺς τροχοὺς καὶ τὰ ἐκομμάτιαζαν. Οἱ δρόμοι ἐγέμισαν σιτάρι, κριθάρι, γεννήματα. Ἔκλεψαν τάσημικὰ τῶν ἐκκλησιῶν, ἐμόλυναν τὰς ἁγίας τραπέζας, ἔκαμαν σταῦλο τὸ ἱερὸν καὶ ἔδεσαν τἄλογά των. Κατόπιν ἀπὸ τοὺς Ζειμπέκους καὶ συντροφίαν ἤρχοντο οἱ Γυφτοι οἱ ὁποῖοι ἐμάζευαν ὅτι παραιτοῦσαν ἐκεῖνοι· οὔτε ψάθα οὔτε πυροστιὰ δὲν ἄφησαν. Ἕως τὴν νύκτα ἠκούοντο οἱ πυροβολισμοὶ καὶ ἐσωριάζοντο εἰς τοὺς δρόμους οἱ νεκροί. Ἕνα ἄρρωστο ποῦ τὸν ἐπήγαινεν ὁ ἀδελφός του, διὰ νὰ τὸν γλυτώσῃ, εἰς φιλικὸν ὀθωμανικὸν σπίτι, τοῦ ἔκοψαν τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια καὶ ἔκαμαν κομμάτια τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἔρριψαν ἀνθρώπους εἰς τὰ πηγάδια· ἕνα τὸν ἔρριψαν μέσα εἰς τὴν φωτιὰ καὶ ἐκαρβούνιασε ὅλος καὶ μόνον ἡ γλῶσσά του ἔμεινε ἄκαυτη καὶ ἔτσι μὲ φρικτοὺς πόνους, μὲ αὐτὸ τὸ μαρτύριον ἔζησε—ὁ ἄμοιρος !— ἀκόμη εἴκοσι τέσσαρας ὥρας... Ἔπειτα ἔβαλαν φωτιὰ μὲ νέφτι καὶ ἄσφαλτον εἰς ὅλας τὰς συνοικίας, ἀφῆκαν τὴν πόλιν μέσα εἰς φλόγας καὶ καπνὸν καὶ ἔτρεξαν εἰς τὰ βουνὰ διὰ νὰ σκοτώσουν καὶ ὅσους ἔφυγαν· οἱ σκοτωμένοι σαπίζουν ἄταφοι· ὅσοι ἐφύγαμε εἰς τὰ βουνὰ ἐπεράσαμε δύο νύκτες καὶ δύο ἡμέρας μ' αὐτὴ τὴν παγωνιὰ ζαρωμένοι πίσω ἀπὸ ἕνα θάμνον, χωρὶς ψωμί, χωρὶς σκέπασμα, χωρὶς ὕπνο· πολλοὶ ἐκοκκάλιασαν ἀπὸ τὸ κρύο. Αἱ οἰκογένειαι ἐσκορπίσθηκαν, εἰς τὴν στενοχωρίαν τοῦ κινδύνου, ὁ καθεὶς ἔφυγεν ὅπως ἠμπόρεσε καὶ δὲν ἠξεύρει τί ἀπέγειναν οἱ δικοί του, καὶ ὅταν ἀνταμώνομε ἄλλους χωριανοὺς κρυμμένους 'ς τὰ σχῖνα ἢ μέσα 'σὲ βεμματαριαὶς ὁ ἄνδρας ἐρωτοῦσε μὲ λαχτάραν διὰ τὴν γυναῖκα, ἡ μητέρα διὰ τὴν κόρη, ὁ ἀδελφὸς διὰ τὸν ἀδελφόν, τὸ παιδὶ διὰ τὸν πατέρα, ἂν ζοῦν, ἂν τοὺς εἶδαν, ἂν ἀπέθαναν...

Ὁ δυστυχὴς πρόσφυξ δὲν δύναται νὰ ἐξακολουθήσῃ περισσότερον· ἡ συγκίνησις πνίγει τὴν φωνήν του· εἶνε καὶ τόσον ἐξηντλημένος! δέκα ὥρας ἐβάδιζε, ἀπὸ χαράδρας εἰς χαράδραν, διὰ νὰ φθάσῃ ἕως ἐδῶ· ἐγείρεται, μόλις κρατεῖται εἰς τοὺς πόδας του· εἰς συγγενὴς τὸν ὁδηγεῖ ἐκ τῆς χειρὸς εἰς τὸν οἰκόν του, ὅπου βυθίζεται εἰς μακρόν, βαρὺν, μολύβδινον ὕπνον.

Ἀλλ' ἡμεῖς δὲν θὰ κοιμηθῶμεν ἀπόψε. Ἡ πόλις μας εἶναι ἀνάστατος· αἱ φοβεραὶ εἰδήσεις κυκλοφοροῦν ἀπὸ στόμα εἰς στόμα· τελεία ἀποθάρρυνσις, ἀπελπισία μαύρη μᾶς καταλαμβάνει. Τόσον δὲ ἀλγεινὴ εἶναι ἡ ἐντύπωσις τῶν γεγονότων τούτων εἰς τὴν ταραγμένην φαντασίαν μας, τόσον συμμίγνυνται ἐν τῷ πυρέσσοντι ἐγκεφάλῳ μας ὅσα ἠκούσαμεν μὲ ὅσα φοβούμεθα, ὥστε ἀναπαριστῶμεν ἤδη πρὸ ἡμῶν τὴν μέλλουσαν σκηνὴν τῆς καταστροφῆς· αἱ τάμπιαι μας εἶναι πλήρεις πτωμάτων τῶν γενναίων· αἱ πλατεῖαι εἶναι αἱματοσταγεῖς· ἐδῶ κεῖται ἐρριμένη μία κεφαλὴ ἀνδρός· ἐκεῖ εἰς κορμὸς γυναικός· κύπτοντες ἐπὶ τῶν ἠκρωτηριασμένων νεκρῶν ἀναγνωρίζομεν τὸν ἑαυτόν μας, βλέπομεν ἐκτάδην τὰ πτώματά μας. Κατήντησεν ἀσθενικὴ ἡ ψυχή μας· ἡ φαντασία ἡμῶν ἐκ τῆς διηνεκοῦς ἀγωνίας δμοιάζει μὲ χορδὴν ὑπερτεταμένην παράγουσαν στρηνὴ ἦχον... Τὴν ἑσπέραν, εἰς τὴν ἀμφιλύκην, τὰ δένδρα τῶν λόφων λαμβάνουν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας φανταστικὰς μορφὰς ἐφίππων Κιρκασίων καὶ Μπασιμπουζούκων !...

14 Ἰανουαρίου.

Σήμερον τὸ πρωὶ τελοῦμεν Μεγάλην Παράκλησιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὑπὲρ τῆς διασώσεώς μας· συμψάλλομεν ὅλοι ἐν χορῷ ὡς νὰ θέλωμεν διὰ τοῦ στόματός μας ἀπ' εὐθείας καὶ ὄχι διὰ τῶν ψαλτῶν νὰ ἐκφράσωμεν τὸν πόνον μας εἰς τὴν Παναγίαν. Τοὺς κανόνας τούτους μόνον ψυχαὶ ἐν ὀδύνῃ δύνανται νὰ αἰσθανθῶσι κατὰ βάθος. Αἱ πρὶν ἀδιάφοροι φράσεις εἰς τὰ χείλη μας γίνονται κατανυκτικώτατα. Εἰς ἐπικλήσεις τινὰς ἐκρηγνύμεθα εἰς δάκρυα. Ὤ ! ἔχομεν ἀνάγκην προστασίας οἱ ἔρημοι, καὶ γονυπετοῦμεν, κύπτομεν τὴν κεφαλήν μας ἐπὶ τῶν μαρμάρων, ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς Ἐλεούσης !...

Ἦλθον καὶ ἄλλοι ἀπὸ τὰ λεηλατηθέντα καὶ πυρποληθέντα χωρία... ἄνδρες καὶ γυναῖκες, παιδία, ὅλοι ῥακένδυτοι, γυμνόποδες ῥικνοὶ ἐκ τοῦ ψύχους· ἦλθε καὶ εἷς ἱερεὺς μὲ καμμένον γένειον καὶ ἡμίκαυστον πρόσωπον. Πῶς ἀδελφώνει ἡ δυστυχία ! οἱ κάτοικοι, οἵτινες δὲν διαπρέπουσιν ἐπὶ φιλοξενίᾳ ἀνοίγουν τὰς οἰκίας των εἰς τοὺς πρόσφυγας, θέτουν παρὰ τὴν ἑστίαν τοὺς παγωμένους, δίδουν ἄρτον εἰς τοὺς πεινῶντας, ἐνδύματα εἰς τοὺς γυμνούς. Τὸ καλὸν εἶναι ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν φέρουν τοὺς *συγγενεῖς των*, καὶ θὰ μᾶς βοηθήσουν· εἶναι βουνήσιοι ἄνθρωποι, κυνηγοὶ ἀπὸ δεκαπέντε ἐτῶν, ἔχουν παλαιὰν φιλίαν μὲ τὸ μπαρούτι· εἶναι δὲ καὶ φοβεροὶ ἀπὸ ἐκδίκησιν διότι ὅλοι ἔχασαν τὴν περιουσίαν των, μετ' αὐτῆς δὲ ἄλλος τὴν γυναῖκά του, ἄλλος τὰ παιδιά του, ἄλλος τοὺς γονεῖς του, μερικοὶ δὲ ὅλους καὶ ὅλα!...

15 Ἰανουαρίου.

Φρικῶδες ! Φρικῶδες! Φρικῶδες !

Σήμερον ἦλθον δεκαεξ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀπὸ τὸν Ἅγιον Γεώργιον, μᾶς διηγοῦνται δὲ πράγματα τὰ ὁποῖα σηκόνουν ἀπὸ φρίκην τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μας. Ἅμα εἶδον μακρόθεν ἐπερχομένους τοὺς Κιρκασίους ἐγκατέλιπον τὸ χωρίον των, καταφυγόντες ὅλοι, ἀπὸ τῶν γερόντων μέχρι τῶν βρεφῶν, 1000 περίπου ψυχαί, εἰς βαθὺ καὶ ἀπόκρυφον σπήλαιον, εἰς Καρὰ-δερέ. Οἱ Κιρκάσιοι περιτρέχοντες τὰ βουνὰ τὸ ἀνεκάλυψαν, ἀλλὰ μὴ δυνάμενοι νὰ εἰσέλθουν διότι ἐφρουρεῖτο γενναίως ἡ στενὴ εἴσοδος, ἀφ' οὗ ἐπληγώθησαν θανασίμως τρεῖς ἐξ αὐτῶν, ἀπεφάσισαν νὰ θανατώσουν διὰ παντὸς μέσον τοὺς ἐν τῷ σπηλαίῳ. Ἰδοὺ δὲ τί σατανικὸν ἐπενόησαν: Ἤνοιξαν διὰ μοχλῶν ὀπὴν ἐπὶ τοῦ θόλου τοῦ σπηλαίου, ἔρριψαν ἐντὸς αὐτοῦ ἄσφαλτον καὶ θεῖον—τὸ ὁποῖον ἔχουν πάντοτε ἄφθονον διότι κατασκευάζουν μόνοι τὴν πυρίτιδά των ἀπὸ καστανέαν—ἀνῆψαν αὐτὰ πυροβολοῦντες καὶ... καπνὸς πυκνὸς ἐπλήρωσε τὸ σπήλαιον καὶ ἐξέπνευσαν ἐξ ἀσφυξίας χίλιοι ἄνθρωποι, ἐπτερύγισαν συγχρόνως χίλιαι ψυχαὶ μαρτύρων. Δεκαεξ μόλις ἐσώθησαν εἰς τὸν μυχὸν εὑρεθέντες τοῦ σπηλαίου, ὅπου διὰ ῥωγμῆς τινος εἰσήρχετο καθαρὸς ἀὴρ καὶ ἐξῆλθον—ὦ πῶς ἐξῆλθον! τοῦ πελωρίου ἐκείνου τάφου ἕρποντες, ἀναρριχώμενοι,

διολισθαίνοντες διὰ σωρῶν πτωμάτων προσφιλῶν καὶ παγερῶν!...

Φρουροῦμεν ὅλοι νυχθημερόν· ἡ ἀγωνία καὶ πάλιν ἐπυκνώθη ὡς μέλαν νέφος ὑπὲρ τὰς κεφαλάς μας. Ἡ ζωή μας ὁμοιάζει μὲ χρεώγραφα τῶν ὁποίων ἡ ἀξία ἀναβαίνει καὶ καταβαίνει· σήμερον δ' εὑρίσκεται εἰς φοβερὰν ἔκπτωσιν!...

16 Ἰανουαρίου.

Συνερχόμεθα εἰς τὴν μητρόπολιν καὶ συσκεπτόμεθα πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ σωθῶμεν· οὐδένὸς ἐγκέφαλος παράγει ἰδέαν τινά· ὅλων αἱ κεφαλαὶ εἶναι ὡς ὡρολόγια ἀχόρδιστα, μὴ δυνάμενα νὰ ἐργασθοῦν...Οἱ Ῥῶσοι δύνανται νὰ μᾶς σώσουν· ἀλλ' εἶναι τόσον μακρὰν ἀκόμη! Οἱ Τοῦρκοι...αὐτοὶ δὲν θ' ἀνησυχήσουν διόλου ἂν δὲν ἀναγκασθοῦν ἀπὸ ἄλλους· ἀποφασίζομεν λοιπὸν νὰ συντάξωμεν ἔκθεσιν τῆς καταστάσεώς μας, τὴν ὁποίαν νὰ στείλωμεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ εἰς τὸν *Νεολόγον* τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὸς δημοσίευσιν, νὰ ῥήξωμεν κραυγὴν ἐσχάτου κινδύνου, γοερὰν ἐπίκλησιν, καὶ ἂν ὑπάρχῃ εὐσπλαχνία εἰς τὸν κόσμον, ἂς οἰκτείρουν τοὺς ἐγκαταλελειμμένους. Ὁ πνιγμένος ἀπὸ τὰ μαλλιά του πιάνεται νὰ σωθῇ. Γράφομεν τὴν ἔκθεσιν. Τελειόνει ὡς ἑξῆς: «Ἀγνοοῦμεν ὁποία ἡ τύχη ἡμῶν. Βλέπομεν τὴν σήμερον μὴ ὄντες βέβαιοι ὅτι θὰ ἴδωμεν καὶ τὴν ἐπαύριον. Αἰωρούμεθα μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου. Ἴσως ἡ φωνὴ αὕτη τῆς ἐπικλήσεως σιγῇ τὴν στιγμὴν ταύτην πνιχθεῖσα εἰς αἷμα».

Ἀλλὰ πῶς νὰ σταλῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν; Τοῦτο εἶναι ἀνυπέρβλητον κώλυμα. Κηπουρός τις Ἠπειρώτης ἀναλαμβάνει νὰ ῥιψοκινδυνεύσῃ...

17 Ἰανουαρίου.

Σήμερον εἶναι τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου· συνερχόμεθα εἰς τὸ καφενεῖον, ἀλλὰ πῶς ὅλα μετεβλήθησαν! Ἄλλοτε τὰς μεγάλας ἑορτὰς καὶ τὰς Κυριακὰς οἱ *τσορμπατζῆδες*, ἑορτάσιμα φοροῦντες σαλβάρια καὶ κοντογούνια, χαμηλὸν ὑπόδημα καὶ ὑψηλὴν κάλτσαν, ἐρυθρὸν φέσιον, καὶ πλατεῖαν ζώνην, ἐκάθηντο ὀκλαδὸν ἐπὶ τῶν περιθεόντων τὸ καφενεῖον ξυλίνων διβανίων· ἠκούετο τὸ γουργουρητὸν τῶν ναργιλέδων, κυανοῦν δὲ νεφύδριον καπνοῦ ἠωρεῖτο ἤδη συστρεφόμενον· εἰσήρχετό τις καλημερίζων πέριξ τὴν ὁμήγυριν καὶ ἐκάθητο ὅπου εὕρισκε θέσιν, εἰ μὲν ἦτο ἐπίσημος περὶ τὸ κέντρον, εἰ δὲ ἄσημος παράμερα· ὁ καφεπώλης τῷ ἔφερεν τὸν καφὲν καὶ τὸν ναργιλέν του· ἤρχιζε νὰ πίνῃ, ἀλλ' αἴφνης:

— Καλημέρα! τῷ προσεφώνει εἰς *τῶν τσορμπατζήδων* κάμνων *τεμενᾶν* κατὰ τὸ τουρκικὸν ἔθος.

— Καλή σου μέρα! ἀπήντα ὁ ἄλλος ἀπαλλάσσων τὰ χείλη του ἀπὸ τοῦ κυαθίσκου τοῦ καφέ.

Μετ' ὀλίγον δευτέρα *καλημέρα* ἐρρίπτετο ἐκ τῆς ἄλλης πλευρᾶς εἰς ἠνἀνταπήντα ὁμοίως, ἔπειτα τρίτη καὶ οὕτω καθεξῆς, εἴκοσι ἢ τριάκοντα, ἰσάριθμοι πρὸς τοὺς ἐν τῷ καφενείῳ πρὸ αὐτοῦ· τὸ *γοὺρ γοὺρ* τοῦ ναργιλὲ ἐξηκολούθει γοργότερον, ἐρρυθμότερον· καπνὸς κυανοῦς βαθέος χρώματος ἐπλήρου τὸν στενὸν χῶρον περιβάλλων τοὺς περικαθημένους ὡς ἡ νεφέλη τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἠλίαν καὶ ἀκρωτηριάζων, ὡς εἰπεῖν, αὐτοὺς διότι δὲν διεφαίνοντο ὁλόκληροι, ἀλλὰ τοῦ ἑνὸς μόνον ἡ κεφαλή, τοῦ ἄλλου μόνον ἡ χείρ, τοῦ ἄλλου μόνον οἱ πόδες μετὰ τοῦ σαλβαρίου. Ἀλλὰ φεῦ! τὰ πικραμένα χείλη τώρα δὲν ἐπαναλαμβάνουν τὴν *καλημέραν*· πάντες εἶναι πικροί, ἀτημέλητοι, ἀξύριστοι, ὁ δὲ ναργιλὲς δὲν ἠχεῖ γοργῶς, ἀλλ' ἀργὰ καὶ μελαγχολικῶς ὡς νὰ συνοδεύῃ μὲ τὸν ἦχον αὐτοῦ τὰς θλιβερὰς σκέψεις τοῦ ῥοφῶντος!...

18 Ἰανουαρίου.

Ἀπέθανεν εἷς γέρων πρόκριτος καὶ τὸν κηδεύομεν ἐν πένθει· δὲν τολμῶμεν νὰ ἐξέλθωμεν τοῦ τείχους καὶ τὸν θάπτομεν εἰς τὸν περίβολον τῆς ἐκκλησίας· πολλοὶ μακαρίζουν τὸν γέροντα ὅστις ἔσπευσε ν' ἀπέλθῃ χωρὶς νὰ ἴδουν οἱ ὀφθαλμοί του ἀπαισίας σκηνάς· ἔσβυσεν ἥσυχα ἥσυχα, χωρὶς κρεουργουμένου τοῦ σώματος νὰ συμπληγωθῇ καὶ ἡ ψυχή του...

19 Ἰανουαρίου.

Χιὼν πυκνή· τὰ βουνὰ κατάλευκα· ψῦχος δριμύτατον. Παρὰ τὰς *τάμπιας* ἀνάπτουν μεγάλας πυράς, καὶ ὅλοι στρυμωγμένοι πέριξ πυρώνονται εἰς τὰς χρυσᾶς φλόγας, αἵτινες ἀναπάλλονται φαιδρῶς· ἀλλὰ διὰ μιᾶς ῥήγνυται ἡ σπαρακτικὴ κραυγὴ τοῦ κινδύνου:

— Ἔρχονται!..

Ἀνατινάσσονται ὅλοι· ἁρπάζουν τὰ πυροβόλα· αἱ καρδίαι ἀρχίζουν εἰς τὰ στήθη τὴν κωδωνοκρουσίαν των· διερχόμεθα λεπτά τινα ἀνεκδιηγήτου ἀγωνίας ἕως οὗ ἴδωμεν πόσοι εἶναι οἱ ἐχθροί...εἶναι ὑπὲρ τοὺς ἑκατόν, ὅλοι ἔφιπποι· ἔρχονται καλπάζοντες.

— Βρέ παιδιά, λέγει ναυτικός τις ὀξυδερκὴς ἐξερευνητὴς τοῦ ὁρίζοντος, 'σὰν κασκέτα δὲν φοροῦν αὐτοὶ ἢ μὲ γελοῦν τὰ μάτια μου;

— Ναί, ναί!

Κάτι τί δέ, ὅπερ δὲν τολμῶμεν νὰ ἐλπίσωμεν, ἀλλ' ἠδύ, παρήγορον, ἀνασκιρτᾷ εἰς τὰ στήθη μας· καὶ ἐφ' ὅσον πλησιάζουν ἡ ἐλπὶς παλαίει μετὰ τῆς ἀνησυχίας ἐπὶ τῶν μορφῶν μας.

Ἀλλ' ἤδη ἐβεβαιώθημεν· καὶ ὡς μεθυσμένοι πηδῶμεν ἐκτὸς τοῦ τείχους φωνάζοντες παραφόρως μὲ δάκρυα:

— Εἶναι Ῥοῦσοι! Ῥοῦσοι!..

Οἱ Ῥῶσοι σταματοῦν ἔκπληκτοι, ἀνήσυχοι

βλέποντες τόσους ἀνθρώπους ἐνδεδυμένους φανταστικῶς ὡς Ῥοβινσῶνας διευθυνομένους πρὸς αὐτοὺς δρομαίως μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας· ἡ ἔκπληξις των ἐπιτείνεται ὅτε τοὺς φιλοῦμεν μὲ δακρύβρεκτον γέλωτα, ὅτε ἐναγκαλιζόμεθα τοὺς ἵππους των· νομίζουν ὅτι ἐνέπεσαν εἰς πόλιν παραφρόνων· ἀλλ' ἡμεῖς σφίγγομεν τὰς χεῖράς των, δὲν τοὺς ἀφίνομεν:

— Μπρατούσκα! Μπρατούσκα!

Βρωμοῦν *βότκα*, βρωμοῦν πολύ, ἀλλὰ πόσον θελκτικῶς, πόσον εὐωδῶς βρωμοῦν δι' ἡμᾶς! ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, κρημνίζομεν τὸν ἐν τῇ πύλῃ τοῖχον, ἀνοίγομεν αὐτὴν διὰ νὰ εἰσέλθουν· ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἱερεῖς φοροῦντες τὰ ἄμφιά των ἐξέρχονται μὲ τὰ ἐξαπτέρυγα μέχρις αὐτῶν· ἡ πόλις τοῖς προσφέρει ἐπὶ δίσκου ἄρτον καὶ ἅλας, ὡς σημεῖον ὑποταγῆς· ἀληθῶς ἀπὸ τὴν σφοδρὰν συγκίνησιν εἴμεθα ὀλίγον παράφρονες... τὸ ἀπότομον ἅλμα ἀπὸ τῆς ἀπελπισίας εἰς τὴν ἀγαλλίασιν ἐξήρθρωσε τὸν νοῦν μας· παρ' ὀλίγον νὰ λάβωμεν εἰς τὰς ἀγκάλας μας τοὺς Ῥώσους καὶ τοὺς ὁδηγήσωμεν εἰς τὴν πόλιν· ἀλλ' οὗτοι δὲν προχωροῦν, ὅσοι ἐπέζευσαν ἱππεύουν, εἰς τὴν ἀνυπόμονον δὲ παράκλησίν μας νὰ εἰσέλθουν, ἀπαντοῦν κινοῦντες τὴν χεῖρά των πρὸς τὴν ὁδόν, μακράν.

Περιμένουν νὰ τοῖς φέρωμεν ῥακῆν, γεμίζουν τὰς πλόσκας των, κεντοῦν τοὺς ἵππους των καὶ ἀπέρχονται καλπάζοντες.

Ἡμεῖς δὲ μένομεν ἐνεοί, συντετριμμένοι· ἐπιστρέφομεν ἐντὸς τοῦ τείχους μὲ κορμένα ἥπατα· ἐπανακτίζομεν μὲ ἀποθάρρυνσιν τὴν πύλην ὡς νὰ ἐβαρύνθημεν πλέον τὴν ζωήν. Μετὰ τὴν στιγμιαίαν ἐκείνην λάμψιν, ἥτις μᾶς ἐθάμβωσε ἐπέσαμεν πάλιν εἰς τὴν ἐρεβώδη σκοτίαν. Ἀφ' οὗ ἐπρόκειτο νὰ φύγουν καλλίτερον νὰ μὴ ἤρχοντο! ἀλλὰ τί πταίουν αὐτοί; εἶναι πρόσκοποι, καὶ τρέχουν πρὸς κατόπτευσιν τῆς χώρας.

Τοποθετούμεθα πάλιν εἰς τὰς *τάμπιας* μας σιωπηλοί· τὸ μέτωπόν μας συννεφοῦται· οἱ μῦς τοῦ προσώπου μας συστέλλονται σκυθρωπῶς. Αἴ, αὐτὴ εἶνε ἡ μαύρη τύχη μας! ἂς λάβωμεν πάλιν τὸ τουφέκι μας, ἂς ἀρχίσωμεν ἐκ νέου τὴν πάλην· ἀλλ' ἡ καρτερία μας ἠμβλύνθη· δὲν εἴμεθα πλέον οἱ ἴδιοι· ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς χαρᾶς μας κρημνισθέντες κατασυνετρίβημεν!...

20 Ἰανουαρίου.

Φρουροῦμεν ἀγρύπνως νυχθημερόν· πίπτει χιών.

21 Ἰανουαρίου.

Παρατηροῦμεν τὸν ὁρίζοντα μὲ φόβον καὶ ἐλπίδα ὡς πλοίαρχος ἐν θυελλώδει νυκτὶ ἐλπίζων νὰ ἴδῃ φάρον καὶ φοβούμενος μὴ συναντήσῃ βραχώδη ἀκτήν. Σωτῆρες θὰ μᾶς ἔλθουν ἀπὸ τὸ ἄκρον ἐκεῖ ἢ σφαγεῖς;

22 Ἰανουαρίου.

Σήμερον τὰ μεσάνυκτα ἠσθάνθημεν σφοδροτάτην συγκίνησιν· ἐρρίφθη ὁ πυροβολισμὸς ὁ ἀγγέλλων τὸν κίνδυνον, συνεταράχθη ἡ πόλις. Πλησίον μιᾶς *τάμπιας* χαμηλῆς καὶ οὐχὶ ὀχυρᾶς, ὅπως μὴ ἐπιχειρηθῇ ἀνάβασις ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἡ φρουρὰ ἀναρτᾷ τὴν νύκτα ἐκτὸς τοῦ τείχους κατὰ πλάτος τῆς ὁδοῦ, ἀπὸ τῶν τοίχων δύο κήπων τενεκέδες πετρελαίου, ὥστε ἂν ἐπέλθουν ἀπροόπτως οἱ ἐχθροὶ νὰ συγκρουσθοῦν πρὸς αὐτοὺς καὶ ἐνοσήσωμεν τὸν κίνδυνον. Τὰ μεσάνυκτα ἠκούσθη φοβερὸς κρότος.

— Παιδιά 'ς τἄρματα! κραυγάζει ὁ σκοπὸς πυροβολῶν εἰς τὸν ἀέρα.

Οἱ φρουροὶ ἐγείρονται, περίφοβοι δράττονται τῶν ὅπλων· ὁ σκοπὸς μὲ τὸ ὅπλον ἐστραμμένον κατὰ τοῦ ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐχθροῦ ἀναφωνεῖ τουρκιστί:

— Κίμ ὄ ;(τίς εἶ ;)

Σιγή, φοβερὰ σιγὴ ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην.

Ἀστραπιαίως διαδίδεται ὅτι ἐπῆλθον οἱ Κιρκάσιοι· οἱ ἐν τοῖς καφενείοις ἀναπαυόμενοι παρὰ τὸ ὅπλον των τρέχουν νὰ ἐνισχύσουν τοὺς ὑπερασπιστὰς τῆς ἀσθενοῦς *τάμπιας*· φωναὶ εἰς τοὺς δρόμους, ταραχὴ ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν· εἰς ὅσας οἰκίας ἔφεγγεν ἔτι φῶς σβύνεται.

Ἐν τούτοις ὁ σκοπὸς ἐπαναλαμβάνει τὴν ἐρώτησιν.

Οὐδεμία ἀπάντησις. Ἡ ἀγωνία κορυφοῦται πλέον. Τίς εἶνε; ποῦ εἶνε αὐτὸς ὁ ἄγνωστος, ὁ τρομερὸς ἐχθρός; Ἀναρτᾶται ἐν σπουδῇ φανὸς πλοίου ἀπὸ μακροῦ κονταρίου καὶ διευθύνεται πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ὁδοῦ· καὶ τί διακρίνομεν εἰς τὸ ἀναπαλλόμενον φῶς του; δύο μακρὰ ὦτα, ἀκούομεν δ' αἴφνης ἠχηρὸν ὀγκηθμόν.

— Ὦ! ποῦνὰ σὲ φάγῃ ὁ ψόφος! ἀναφωνοῦν οἱ φρουροί, ὧν παλλοὶ εἶχον ἤδη ἀποφασίσῃ τὴν ζωήν των, μετὰ στεναγμοῦ ἀνακουφίσεως ἐγείροντες τοὺς ἐπὶ σκοπὸν σισανέδες των.

Ὁ ὄνος οὗτος, ὅστις ἐπροξένησε περισσότερον τρόμον εἰς ὁλόκληρον πόλιν παρ' ὅσον ὁ φέρων δορὰν λέοντος πρόγονός του, λησμονηθεὶς ὁ δυστυχὴς τὰς ἡμέρας ταύτας καὶ πεινῶν ἐξῆλθεν ἀθορύβως ἀπὸ κρημνισμένου τινὸς μέρους τοῦ τοίχους, καὶ ἔβοσκεν ἡσύχως ὀπίσω τῶν ἐρειπίων τοῦ τουρκικοῦ λουτρῶνος, χωρὶς νὰ φαίνεται· τὴν νύκτα, μὴ ἀντέχων πλέον εἰς τὸ ψῦχος ἠθέλησε νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ οἱ πόδες του περιεπλάκησαν εἰς τοὺς τενεκέδες.

Γελῶμεν μὲ τὸν φόβον μας τὸν μωρόν· ἀλλ' ἐν ᾧ γελῶμεν ἐλεεινολογοῦμεν τὴν κατάστασίν μας. Ὦ! πῶς κατηντήσαμεν!...νὰ διερχώμεθα ἀτελευτήτους στιγμὰς θανασίμου ἀγωνίας, καὶ ὅταν ἀκόμη ἀποδιδράσκουν οἱ ὄνοι μας!...

23 Ἰανουαρίου.

Σήμερον ἀνεφάνη ἄλλος κίνδυνος· αἱ τροφαί μας πλησιάζουν εἰς τὸ τέλος των· εἴμεθα ἀληθῶς πολιορκημένοι... Θὰ δυνηθῶμεν νὰ προμηθευθῶμεν ἄλλας; τί θὰ γίνωμεν;

24 Ἰανουαρίου.

Φρουροὶ διατρέχουν τὴν πόλιν ῥηγνύοντες τὴν ἀπελπιστικὴν κραυγήν:

— Ἔρχονται! ἔρχονται!

Καταλαμβάνονται πάλιν αἱ θέσεις· ἀλλὰ φόβος δεινὸς πιέζει πάσας τὰς καρδίας· οἱ ἐπερχόμενοι εἶναι πολλοί, πεντακόσιοι, ἑκατακόσιοι ἴσως· ὡς ἀκρίδες καλύπτουν ὅλην τὴν πρὸ ἡμῶν ἔκτασιν. Τώρα πλέον τετέλεσται! ἡ πάλη δὲν εἶναι δυνατή. Τὰ πλάσματα τῆς ἀσθενικῆς μας φαντασίας θὰ γείνουν ἀληθῆ. Ἡ πόλις θὰ πληρωθῇ αἵματος, γόων, ψυχορραγημάτων· θὰ σκορπισθοῦν τὰ πτώματά μας εἰς ταῖς *τάμπιαις*, εἰς τοὺς δρόμους, ἀλλὰ δὲν θὰ κύπτωμεν πλέον ἐπ' αὐτῶν ὅπως τ' ἀναγνωρίσωμεν. Ὁ φίλος μου ἑτοιμάζει τοὺς μικροὺς σάκκους τοῦ ἀλεύρου τὰ κολοκύθια τοῦ νεροῦ. Ὅλοι εἶναι κάτωχροι· ἡ καρδία μας σφίγγεται, σφίγγεται!... Πλησιάζουν οἱ σφαγεῖς, οἱ δήμιοί μας... πλησιάζουν!

Ἀλλά... τί;... δὲν εἶναι Κιρκάσιοι; εἶναι... Ῥῶσοι!... Ῥῶσοι!

Ὦ Θεέ, σ' εὐχαριστοῦμεν! τὸ μαῦρον σύννεφόν μας ἐσχίσθη καὶ βλέπομεν ἥλιον· πυροβολοῦμεν εἰς τὸν ἀέρα ἀπὸ τὴν ἀγαλλίασίν μας, καὶ μὲ τὰς βολὰς τῶν *σισαρέδων* ἐκ τῶν στηθῶν μας ἐξέρχεται ἡ ἀγωνία. Τί εὐτυχία!... κλαίομεν πάλιν, καὶ γελῶμεν τὸν νευρικόν μας γέλωτα. Εἷς ἀξιωματικὸς προτρέχει μετά τινων στρατιωτῶν καὶ ἑνὸς διερμηνέως καὶ παραγγέλλει νὰ ἑτοιμάσωμεν πολλὰ καταλύματα, διότι κατόπιν ἔρχονται ἓξ χιλιάδες...

—Μόνον ἓξ χιλιάδες; ἂς ἔλθουν δέκα· ἡ πόλις μας, αἱ οἰκίαι μας, τὰ ἔπιπλά μας ὅλα ὅλα δικά των εἶναι...

Ἀρκεῖ ὅτι ἐζήσαμεν. Ἐζήσαμεν! ὦ! πόσον γλυκεῖα εἶναι ἡ ζωή!...

Α. Π. Κοντιδης.

Ἐν Δακωνίᾳ.

ΑΛΙΕΙΑ ΦΑΛΑΙΝΗΣ

Τὸ Βάρδον εἶναι μικρὰ πόλις ἔχουσα 1500 κατοίκους καὶ κειμένη ἐπὶ χαμηλῆς καὶ βραχώδους νήσου. Ὁ ἐκεῖ μεταβαίνων βλέπει ἐκτεινόμενον πρὸ αὐτοῦ εὐρὺν καὶ βαθὺν κόλπον, εἰς οὗ τὸν μυχὸν κεῖται ἡ πόλις. Δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν, ἤτοι πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς δυσμὰς τούτης αἱ ἄκραι εἶναι μικρόν τι ὑψηλαί· πρὸς νότον ἡ παραλία ὅλη εἶναι ἐπίπεδος καὶ ὁμαλή. Τὸν λιμένα, κείμενον πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως, κλείουν δύο νῆσοι. Εἶναι δὲ καὶ οὗτος εὐρὺς καὶ βαθύς, ὁ σπουδαιότατος τῶν μερῶν ἐκείνων. Εὕρομεν αὐτὸν γέμοντα πλοίων, τὸ πλεῖστον ῥωσικῶν, ὧν τινα μεγίστης χωρητικότητος, 800—1000 τόνων. Καὶ πράγματι μετὰ τῆς Ῥωσίας, καὶ ἰδίως μετὰ τοῦ Ἀρχαγγέλου ἐν τῇ Λευκῇ θαλάσσῃ τὸ Βάρδον διεξάγει τὰς πλείστας τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν του. Ὡς ἐκ τούτου καὶ οἱ κάτοικοι, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν ἁλιείαν, τὸ ἰχθυεμπόριον καὶ τὴν κατασκευὴν ἰχθυελαίου, λολοῦσιν σχεδὸν πάντες τὴν ῥωσικήν. Οὐδεὶς δὲ Λάπων ὑπάρχει ἐν Βάρδῳ.

Κύκλῳ τοῦ λιμένος κεῖνται αἱ μεγάλαι ἀποθῆκαι, τὰ ἐργοστάσια τοῦ ἰχθυελαίου, τὰ καταστήματα τῆς ξηράνσεως τῶν ἰχθύων, κτλ. ἕκαστον δὲ αὐτῶν ἔχει ἰδιαιτέραν φραγήν, μετὰ ὑψηλῆς κλίμακος, δι' ἧς ἀναρριχῶνται ἐπὶ τοῦ δώματος.—Ἄλλο μέσον ἀποβιβάσεως δὲν ὑπάρχει.

Εἰς τὸν ἀπὸ τῆς θαλάσσης βλέποντα αὐτό, τὸ Βάρδον φαίνεται πόλις μεγάλη. Ὁ μεγαλοπρεπὴς αὐτῆς λιμήν, καλυπτόμενος ὑπὸ δάσους ἰστίων, κυκλούμενος ἐπὶ εὐρὺ ἡμικύκλιον ὑπὸ μεγάλων οἰκοδομῶν, δικαιοῖ τὴν ἐντύπωσιν ταύτην· ἀλλ' ἐκ τοῦ πλησίον, τὸ θέαμα μεταβάλλεται. Ὄπισθεν τῶν μεγάλων ξυλίνων ἀποθηκῶν, ὧν αἱ φραγαὶ εἶναι πρὸς τὸ μέρος τοῦ λιμένος, δὲν φαίνεται ἄλλο, πλὴν ἁπλῆς σειρᾶς παραπηγμάτων, ἰσογείων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ἔτι χεῖρον δὲ καθίσταται τὸ θέαμα εἰς τὸν ἀποβιβαζόμενον. Οὗτος δὲν βλέπει πανταχοῦ ἄλλο τι ἢ ξηραντήρια ἰχθύων: ἔμπροσθεν, ὄπισθεν, δεξιόθεν, ἀριστερόθεν, εἰς τὰ πλάγια, ἔσω, ἔξωθεν, ἄνωθεν καὶ κάτωθεν ἔτι τῶν οἰκιῶν,—πανταχοῦ, τέλος, ὅπου ὑπάρχει χῶρος διαθέσιμος χρησιμοποιεῖται πρὸς ξήρανσιν ἰχθύων. Εἶτα, πλὴν τῶν ἁπανταχοῦ ἐκτεθειμένων σωμάτων τῶν ἰχθύων, φαίνονται εἰς πολλὰ μέρη καὶ αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν, περασμέναι εἰς σειρὰς ὡς κομβολόγια· ταύτας ἀναρτῶσι ὅπου εὕρωσι πρόχειρα καρφία ἢ δοκούς, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ μάλιστα ἀπρόσιτα μέρη· καὶ ὅταν δὲν τὰ βλέπῃς, μαντεύεις ποῦ εὑρίσκονται ἐκ τῆς ὀσμῆς, οὔσης δυσφορητοτέρας, εἰ καὶ ἀδύνατον φαίνεται τοῦτο, τῆς δυσφορήτου ὀσμῆς αὐτῶν τῶν ἰχθύων.

Ἡ ἁλιεία καὶ ἡ ξήρανσις τῶν ἰχθύων εἶναι ἡ μοναδικὴ ἀσχολία τῶν κατοίκων· φαίνεται δὲ ὅτι ὠφελοῦνται μεγάλως, διότι μόλις ἀγκυροβολήσῃ τὸ πλοῖον δὲν περιστοιχίζουσιν αὐτὸ λέμβοι, ὡς ἀλλαχοῦ συμβαίνει, οὐδ' οἱ λεμβοῦχοι παρακαλοῦσι τοὺς ἐπιβάτας νὰ τοὺς ἀποβιβάσωσιν εἰς τὴν ξηράν· ἐν Βάρδῳ οὐδεὶς φροντίζει περὶ τῶν ἐπιβατῶν, οὐδεὶς τῶν ἰθαγενῶν λαμβάνει τὴν ἐνόχλησιν ὅπως προσφέρῃ αὐτοῖς τὰς ἐκδουλεύσεις του,—εἶναι δὲ ἠναγκασμένοι ὅπως ἀποβιβασθῶσι νὰ ζητήσωσι τὴν λέμβον τοῦ πλοίου.

Ὑπάρχουσιν ἐν Βάρδῳ δύο ἑταιρίαι διάτε τὴν ἁλιείαν τῆς φαλαίνης καὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἐξ αὐτῆς ἐλαίου. Προσεκλήθημεν νὰ ἐπισκεφθῶμεν ἓν τῶν ἐργοστασίων καὶ ἐδέχθημεν εὐχαρίστως τὴν πρόσκλησιν.

Ἀλλά, καθ' ἣν στιγμὴν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ἐργοστάσιον, ἢ μᾶλλον εἰς τὸ ἀντὶ ἐργοστασίου χρησιμεῦον ξύλινον παράπηγμα, τὸ ἁλιευτικὸν ἀτμόπλοιον ἡτοιμάζετο ν' ἀποπλεύσῃ, καὶ ὁ πλοίαρχος ἐπρότεινεν ἡμῖν λίαν ἐπιχαρίτως ὅπως μᾶς συμπαραλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ. Ἡ εὐκαιρία ἦτο προσφορωτάτη, ὅθεν προθύμως ἐπωφελήθημεν αὐτῆς.

Τὸ ἀτμόπλοιον, ἐφ' οὗ ἐπέβημεν ἦτο μικρὸν ἑλικοκίνητον, κατασκευασθὲν ἐπίτηδες διὰ τὴν ἁλιείαν τῆς φαλαίνης. Εἶχε μόλις 25 μέτρων μῆκος. Εἰς τὴν πρῷραν, ἥτις ἦτο ἄνευ δόλωνος, εἶχε χαλύβδινον τηλεβόλον μήκους μ. 1.25 καὶ διαμέτρου 34—40 ὑφεκατομέτρων. Τὸ τηλεβόλον τοῦτο ἦτο χονδρόν, στερεόν, μετὰ στεφανῶν ἐκ χάλυβος,—ἐστηρίζετο εἰς κιλλίβαντα καὶ ἦτο ἐμπροσθογεμές. Ἐχειρίζοντο δ' αὐτὸ τῇ βοηθείᾳ ἁπλοῦ σιδηροῦ μοχλοῦ, προσηρμοσμένου εἰς αὐτὸ καὶ δι' οὗ ὁ σκοπευτὴς ἠδύνατο νὰ κινῇ αὐτὸ ὁριζοντίως ἠβουλήθη, κατὰ βούλησιν. Διὰ τοῦ τηλεβόλου τούτου ἐξακοντίζουσι τὸ λεγόμενον *ὀβούζιον κάμακα*, τὸ ἀντικαταστῆσαν τὸν πρὶν διὰ τῆς χειρὸς ἐξακοντιζόμενον κάμακα, διότι τῆς μεθόδου ταύτης δὲν γίνεται πλέον χρῆσις ἐν Νορβηγίᾳ.

Ἐξητάζομεν λεπτομερῶς, καθ' ἅπαντα αὐτοῦ τὰ μέρη, τὸ παράδοξον ἀτμόπλοιον, ἐφ' οὗ εἴχομεν ἐπιβιβασθῇ, καὶ ἠκολουθοῦμεν μετ' ἐνδιαφέροντος πάσας τὰς ἐνώπιον ἡμῶν γενομένας παρασκευάς, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ ἐγινώσκομεν ὅτι δὲν ἐπρόκειτο περὶ ἁπλῆς δοκιμῆς, ἀλλὰ περὶ πραγματικῆς παραστάσεως, εἰς ἣν καὶ ἡμεῖς θὰ παρευρισκόμεθα.

Καὶ πράγματι, μόλις ἐξήλθομεν τοῦ λιμένος, ἐπλήρωσαν τὸ τηλεβόλον, καὶ τὸ πρόσταγμα τῆς μάχης κατὰ τῆς φαλαίνης ἐδόθη.

Τὸ πλήρωμα ἀπηρτίζετο ἐκ δεκάδος ἀνδρῶν· τὸ ἀτμόπλοιον, ἐκ σιδήρου κατεσκευασμένον διήνυε 12—14 μίλλια τὴν ὥραν, ἐνῷ δὲ ὁ πρωρεὺς διὰ τῶν λυγκείων αὐτοῦ ὀφθαλμῶν ἠρεύνα τὸν ὁρίζοντα, ὅπως ἀνακαλύψῃ τὴν ποθητὴν ἁλιείαν, ὁ πλοίαρχος, παλαιὸς φαλαινοθήρας, ἔσπευσεν ὅπως δώσῃ ἡμῖν λεπτομερεῖς πληροφορίας περὶ τῶν παραδόξων τούτων μαστοφόρων.

Ὑπάρχουσι πολλὰ εἴδη φαλαινῶν. Αἱ μέγισται τῶν ἁλιευομένων πρὸς βορρᾶν τῆς Νορβηγίας εἶναι αἱ *κυαναῖ φάλαιναι*· τὸ μέγιστον μῆκος αὐτῶν εἶναι ἀπὸ 30 μέχρι 32 μέτρων. Τὸ βάρος των εἶναι περὶ τοῖς 100 τόννους, ἤτοι 100,000 χιλιόγραμμα. Δύναταί τις νὰ φαντασθῇ τοιοῦτον ὄγκον, ἔχοντα ζωὴν καὶ κίνησιν; Πιστεύεται κοινῶς ὅτι ἐνδιαιτῶνται περὶ τὸν πόλον κατὰ τοὺς 8 ἢ 9 μῆνας τοῦ ἔτους. Κατὰ τὸν Ἰούνιον προσεγγίζουσιν εἰς τὰς ἀκτάς, ἀκολουθοῦσαι ὁμάδας ἰχθύων· τὸ δὲ παραδοξότερον, ἕκαστον εἶδος φαλαινῶν ἀκολουθεῖ ἴδιον εἶδος ἰχθύων. Ἡ κυανῆ φάλαινα π. χ. ἀκολουθεῖ τὰς ὁμάδας μικρῶν τινων καὶ παχέων ἰχθύων, ὁμοίων πρὸς τοὺς παρ' ἡμῖν κωβιούς, καὶ τοὺς ὁποίους καλοῦσιν loddc. Ἀλλά, διατί φάλαιναι καὶ ἰχθύες συνταξειδεύουσι τοιουτοτρόπως; τοῦτο ἀγνοεῖται. Οἱ ἰχθύες κατὰ τὸ φαινόμενον ὑπείκουσιν εἰς τὸν ὑπὸ τῆς φύσεως ἐπιβληθέντα αὐτοῖς νόμον τῆς μεταναστάσεως, ἀλλὰ τότε διατί αἱ φάλαιναι τοὺς ἀκολουθοῦσι; Κατὰ πρῶτον ἠδύνατό τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι αἱ φάλαιναι διώκουσι ὅλον ἐκεῖνο τὸ πλῆθος τῶν κατοίκων τοῦ ὕδατος. Ἐπὶ τῇ ὑποθέσει δὲ ταύτῃ, τὸ πρᾶγμα ἐξηγεῖτο εὐκόλως· αἱ φάλαιναι διώκουσι τοὺς ἰχθύας τούτους ὅπως τοὺς φάγωσι. Ἀλλ' ὄχι· αἱ φάλαιναι δὲν τρώγουσι τοὺς ἰχθύας τοὺς ὁποίους ἀκολουθοῦσιν, ὡς τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ περιεχομένου τοῦ στομάχου των. Καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἠδυνήθημεν νὰ πεισθῶμεν περὶ τούτου. Ἠνέῳξαν ἐνώπιον ἡμῶν τὸν στόμαχον ἑνὸς τῶν ὑπερμεγέθων τούτων μαστοφόρων, ἀλλ' οὐδένα ἰχθὺν εὕρομεν ἐντὸς αὐτοῦ· περιεῖχε μόνον πλέον τοῦ ἑνὸς κυβικοῦ μέτρου μικροτάτων ὀστρακοδέρμων, ὁμοίων πρὸς καρίδας καὶ ἐχόντων μῆκος τὸ πολὺ ἑνὸς ὑφεκατομέτρου.

Ποῦ κατεβρόχθισε τὰ ὀστρακόδερμα ταῦτα; Συνήντησεν ὁμάδα ἐξ αὐτῶν; Εἶναι προφανές, ἀλλὰ πόθεν ἔρχονται αἱ καρίδες αὗται; ποῦ γεννῶνται; ποῦ πηγαίνουσι; ταῦτα πάντα ἀγνοοῦνται. Μήπως τὰ μικρὰ ἐκεῖνα ὀψάρια, οἱ loddes, ἅτινα αἱ φάλαιναι ἀκολουθοῦσι, τὰ διώκουσιν ὅπως τὰ φάγωσιν;...

Τὰ ζητήματα ταῦτα δὲν εἶναι ἐξ ἐκείνων, ἅτινα θὰ ἀναλάβω ἐγὼ νὰ λύσω· ἀφίημι αὐτὰ εἰς τοὺς σοφούς, τοὺς ἀσμενίζοντας εἰς τὴν ἔρευναν τοιούτων θεμάτων. Ἐγὼ ἀρκοῦμαι μόνον νὰ ἐκθέσω αὐτὰ ὡς τὰ ἤκουσα, αὐτὸ τοῦτο δὲ θέλω πράξῃ καὶ περὶ τῶν ἠθῶν τῆς φαλαίνης.

Λέγουσιν περὶ αὐτῶν ὅτι ζῶσιν ἔτη πολλά, τριακόσια, καὶ μέχρι πεντακοσίων· ὅτι δὲν εἶναι γονοποιοὶ πρὶν συμπληρώσωσιν ἡλικίαν εἴκοσι ἐτῶν; προσθέτουσι δὲ ὅτι κυοφοροῦσι ἐπὶ τρία ἔτη. Περὶ τοῦ πρώτου διηγοῦνται τὰ μάλιστα παράλογα καὶ φαντασιώδη. Ἓν μόνον ἐπεβεβαίωσεν ἡ παρατήρησις, ὅτι δηλαδὴ τὸ μικρὸν τῆς φαλαίνης γεννώμενον ἔχει μῆκος 10 περίπου μέτρων. Ὡραῖον τῇ ἀληθείᾳ σῶμα διὰ *μωρὸν* θηλάζον, —διότι τὰ μικρὰ τῶν φαλαινῶν θηλάζουσι τὰς μητέρας των, ὧν αἱ ῥάγες τῶν μαστῶν κρύπτονται ὑπὸ τὰς πτυχὰς τοῦ δέρματος, αἵτινες τοιαύτην ἔχουσι κατασκευήν, ὥστε ἀνοίγονται καὶ κλείονται κατὰ βούλησιν.

Ἐν ᾧ ἐγνώριζον ἡμῖν τὰς λεπτομερείας ταύτας,

τὸ ἀτμόπλοιον ἔτρεχε δι' ὅλης τῆς δυνάμεως τοῦ ἀτμοῦ του. Ἤδη εἴχομεν διακρίνῃ εἰς τὰ βάθη τοῦ ὁρίζοντος μεγάλα τινὰ κήτη, ὁτὲ μὲν ἀνερχόμενα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ὁτὲ δὲ ἀφανιζόμενα ὑπὸ τὰ κύματα. Ἴσως δὲν ἦσαν φάλαιναι. Τοὐλάχιστον εἰς τοὺς ἐν τῷ πλοίῳ ἐφαίνοντο ἀνάξιαι τῆς προσοχῆς των. Διότι δέον νὰ γνωρίζῃ τις ὅτι εἰς τὰς παραλίας ἐκείνας ὑπάρχει πλῆθος ἰχθύων γιγαντιαίου μεγέθους, οἵτινες ἠδύναντο νὰ ἀπατήσωσι τὸ ἄπειρον ὅμμα ἁπλῶν περιέργων, οἷοι ἤμεθα ἡμεῖς. Ὅπως δήποτε, ἐταξειδεύσαμεν ἐπὶ πολλὰς ὥρας, χωρὶς οἱ τοῦ πληρώματος νὰ ἐξέλθωσιν τῆς ἠρεμίας καὶ ἀδιαφορίας των.

Αἴφνης εἴδομεν τὸν πηδαλιοῦχον νὰ τρέψῃ τὴν πρῶραν πρὸς μικρὸν μέλαν σημεῖον, ὅπερ ἐφάνη λίαν μικρόν. Ἀλλ' εἴτε διότι τὸ ζῷον δὲν ἔκρινεν εὔλογον νὰ μᾶς περιμείνῃ, εἴτε διότι οἱ ναῦται ἠπατήθησαν, ἀπετύχαμεν τῆς ἐλπίδος καὶ τοῦτο πολλάκις ἐπανελήφθη, ἄχρις οὗ οἱ φαλαινοθῆραι διέκριναν ἐπὶ τέλους τὸ ποθητὸν κῆτος.

Κατ' ἀρχὰς ἐβαδίσαμεν εὐθὺ κατ' αὐτοῦ, ἄχρις ἀποστάσεως ἑκατοντάδος μέτρων. Εἶτα ὁ πρωρεὺς ἔστρεψε τὸ πλοῖον ἐπὶ δεξιά, ὅπως κόψῃ αὐτῷ τὸν δρόμον. Ἐπεριμένομεν ἀγωνιωδῶς νὰ ἴδωμεν τί θὰ συμβῇ. Καὶ ὅσοι ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν ἐθήρευσαν ἀγριοχοίρους ἐν Εὐρώπῃ ἢ ἄρκτους κατὰ τὰ Ἰμαλάϊα ὄρη ἢ τίγρεις ἐν Βεγκάλῃ, συγκινοῦνται σφοδρῶς ἐκ τῆς ἀλιείας φαλαινῶν. Τοιοῦτο θήραμα δὲν εἶναι ἐκ τῶν συνήθων.

Ἐξηκολουθοῦμεν προσεγγίζοντες. Τὸ κῆτος ὁτὲ μὲν ἀνεφαίνετο, ὁτὲ δ' ἐβυθίζετο. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀνήρχετο ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ὅπως ἀναπνεύσῃ, ποιοῦν φοβερὸν πάταγον, ὥσπερ κρότον τηλεβόλου, ἀκουομένου εἰς δύο χιλιομέτρων ἀπόστασιν καὶ ἀκολουθουμένου ὑπὸ τῆς ἑξακοντίσεως εἰς ὕψος δύο πυκνῶν στηλῶν ὕδατος. Αἱ κινήσεις αὐτοῦ ἦσαν ἡσυχοι, καὶ οὐδόλως ἐφαίνετο προσέχον εἰς ἡμᾶς.

Ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου πάντες ἦσαν εἰς τὰς θέσεις των. Ὁ πυροβολητὴς ἐκράτει διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς τὸν σιδηροῦν μοχλόν, ὅπως κατευθύνῃ τὸ τηλεβόλον καὶ διὰ τῆς ἄλλης τὸ σχοινίον τοῦ λύκου. Αἴφνης εἰς ἀπόστασιν 25 μέτρων ἀφ' ἡμῶν ἐφάνη κατὰ πρῶτον ἐξερχομένη τοῦ ὕδατος ἡ κορυφὴ τῆς κεφαλῆς, εἶτα ἡ κεφαλὴ ὁλόκληρος, εἶτα μέρος τῶν νώτων.

Μὲ ταχύτητα κεραυνοῦ, ὁ πυροβολητὴς ἐπωφελήθη τῆς εὐνοϊκῆς τιμῆς. Ἡ βολὴ ἐξηκοντίσθη τόσῳ ταχέως, ὥστε ὁ ἀπροσδόκητος καὶ φοβερὸς κρότος ὡς καὶ ἡ τοῦ σκάφους δόνησις συνετάραξαν ἡμᾶς αἰφνιδίως.

Κατ' ἀρχὰς οὐδὲν ἐβλέπομεν· οὐδέν, πλὴν τοῦ μακροτάτου σχοινίου ἑκτυλισσομένου μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος, καὶ ὅμως οὐδένα παράγον δονισμόν. Ἡ βολὴ ἐπέτυχε· ταχέως δ' ἐπείσθημεν περὶ τοῦτου. Διὰ τῶν ἐπὶ τοῦτο ἐλατηρίων ἐσταμάτησαν τὴν ἐκτύλιξιν τοῦ σχοινίου· ἔκλεισαν τὸν ἀτμόν, ἀλλὰ τὸ σκάφος ἐξηκολούθει τρέχον. Τότε ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν τοῦ πλοίου ἀνεπέτασαν ὑπερμεγέθεις πτέρυγας, ἃς ἄχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης δὲν εἶχον παρατηρήσῃ, χρησιμευούσας ὅπως βραδύνωσι τὸν δρόμον τοῦ πλοίου διὰ τῆς ἐν τῷ ὕδατι μεγάλης ἀντιστάσεως.

Οὐδὲν ὅμως κατώρθου. Ὁ τοῦ πλοίου δρόμος βαθμηδὸν ἐπεταχύνετο· καθίστατο ἀκατάσχετος, 20 μιλλίων τοὐλάχιστον τὴν ὥραν. Καίτοι μὴ ὢν συνειθισμένος νὰ πλέω ῥυμουλκούμενος ὑπὸ φαλαίνης, καὶ οὐδένα δονισμὸν αἰσθανόμενος, δέον εἰλικρινῶς νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἠρεσκόμην εἰς τὸν δρόμον ἐκεῖνον, τὸν σκοτοδίνην ἐπιφέροντα.

Ἤρξαντο χαλαροῦντες τὰ σχοινία· ἀλλ' ὁ δρόμος ἐξηκολούθει. Ἡ ῥυμουλκία αὕτη διήρκεσεν μέχρι 25 ἢ 30 λεπτῶν, ἅτινα ἐφάνησαν ἡμῖν αἰών. Ἐπὶ τέλους ὁ δρόμος ἤρχισεν βαθμηδὸν ἐλαττούμενος· ἄχρις οὗ ἐπὶ τέλους τὸ πλοῖον ἔστη ἀκίνητον.

Τὸ ἀτμοκίνητον τροχήλιον ἀνέσυρε τὰ σχοινία, καὶ τὸ θῦμα δὲν ἐβράδυνε νὰ φανῇ. Προσέδεσαν αὐτὸ ἀριστερόθεν τοῦ σκάφους, τὴν κεφαλὴν ἔχον πρὸς τὴν πρῶραν, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν ἢ τὰ νῶτα αὐτοῦ χρώματος βαθυφαίου.

Ἡ ἁλιεία ἔληξε· τὸ ἀτμόπλοιον ἔλαβε τὸν δρόμον τοῦ ἐργοστασίου. Καίτοι ἕκαστον σκάφος φέρει δύο καμίλους καὶ πλείονα ὀβούζια, οὐδέποτε ὅταν ἐπιτύχωσιν ἅπαξ, ἀποπειρῶνται νὰ ἁλιεύσωσι καὶ δευτέραν, διότι κινδυνεύουσιν, ἂν δὲν φονεύσωσιν *εἰς τὸν τόπον* τὴν δευτέραν φάλαιναν, τοῦθ' ὅπερ σπανίως συμβαίνει, ν' ἀπολέσωσι τὴν πρώτην αὐτῶν λείαν κατὰ τὸν ἀκάθεκτον δρόμον, εἰς ὃν σύρει αὐτοὺς τὸ τρωθὲν κῆτος.

Εἶναι ἀνωφελὲς νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ τύχη τοῦ ἐργοστασίου ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῆς ἐμπειρίας τοῦ πρωρέως καὶ τῆς δεξιότητος τοῦ πυροβολητοῦ. Δέον νὰ γνωρίζῃ τις ὅπως δράττεται *ἐπὶ πετακτὰ* τῆς καταλλήλου στιγμῆς. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι, καθ' ἣν ἐποχὴν τοῦ ἔτους γίνεται ἡ ἁλιεία αὕτη, ἡ θάλασσα εἶνε συνήθως λίαν γαλήνιος, τοῦθ' ὅπερ ὑποβοηθεῖ μεγάλως τὸν σκοπευτήν· ἄλλως δὲ οὐδέποτε πυροβολοῦσι μακρόθεν. Ἡ συνήθης ἀπόστασις παραλλάσσει μεταξὺ τῶν 20 καὶ 30 μέτρων, τοῦτο δὲ ἀποδεικνύει ἄχρι τίνος βαθμοῦ φθάνει ἡ εἰς ἑαυτὰς πεποίθησις τῶν φαλαινῶν, καὶ πόσῳ ὀλίγον εἶνε ἄγριαι, ἀφοῦ ἀφίνωσι νὰ πλησιάζωσιν αὐτὰς τόσῳ πολύ. Καὶ ὅμως τοῦτο δὲν καθιστᾷ τὸ ἔργον ἧσσον δυσχερές. Ἀπόδειξις δὲ τούτου εἶνε ὅτι πολλάκις τὰ πλοῖα ἐπιστρέφουσι κενά, ἐνῷ αἱ φάλαιναι δὲν λείπουσι, ὅπερ κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται εἰς τὰ λίαν συνετὰ προστατευτικὰ μέτρα, ἅτινα λαμβάνει ἡ κυβέρνησις.

Ὅπως προστατευθῇ ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν φαλαινῶν, ἡ ἁλιεία κατὰ τὰς νορβηγικὰς ἀκτὰς ἐπιτρέπεται μόνον ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου. Ὁ νόμος οὗτος συμβιβάζει πάντας τοὺς ἁλιεῖς, διότι μικρὸν ἐνδιαφέρει νὰ βεβαιωθῇ ἂν ἡ φάλαινα φέρει τὰς *ῥέγκας* καὶ τοὺς λοιποὺς ἰχθῦς, ἢ αἱ *ῥέγκαι* σύρουσι κατόπιν αὐτῶν τὴν φάλαιναν· τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ὑπερβολικὴ καταστροφὴ ἀμφοτέρων θὰ ἦτο μέγα δυστύχημα διὰ τὴν χώραν ταύτην, τὴν ζῶσαν μόνον ἐκ τῆς ἁλιείας. Ἀπαγορεύοντες τὴν ἁλιείαν τῆς φαλαίνης ἐπὶ ὡρισμένον χρόνον, προστατεύουσι γενικῶς τὴν νορβηγικὴν ἁλιείαν.

Ὅτε ἐπιστρέφοντες, προσηγγίζομεν εἰς τὸν λιμένα, αἱ λέμβοι δραμοῦσαι ἥρπασαν τὰ σχοινία καὶ τῇ βοηθείᾳ μηχανισμοῦ τινος, ἐκ τροχηλίων ἔσυρον τὴν φάλαιναν ἐπὶ κεκλιμένου τινὸς ἐπιπέδου — τοῦθ' ὅπερ μόνον ἐν πλημμυρίδι δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ. Ἐπελθούσης δὲ τῆς ἀμπώτιδος, ἠδυνήθημεν νὰ θαυμάσωμεν τὴν ἡμετέραν λείαν, ἥτις τῇ ἀληθείᾳ ἦτο ὡραῖον ζῷον.

Εἶχεν 82 ποδῶν (27 μ. 30) μῆκος καὶ 5 μ. πάχος, τὰ νῶτα χρώματος βαθυφαίου ἔλαμπαν ὡσεὶ ἐβρεγμένη *γουταπέρκα*. Ἀπὸ τῆς κάτω σιαγόνος μέχρι τοῦ στομάχου καὶ τῆς κοιλίας τὸ δέρμα εἶχεν αὔλακας παραλλήλους, ὡς τὰς τῶν κιόνων, ἀρκούντως βαθεῖς ἔχοντας πλάτος 10 ὑφεκατομέτρων ἕκαστον καὶ χρῶμα ἐναλλὰξ κυανόφαιον καθαρὸν καὶ λευκόξανθον.

Ἡ ἄκρα τῆς οὐρᾶς ὡμοίαζε πρὸς ὑπερμεγέθη ἕλικα, οὐχὶ μικροτέραν τῶν τεσσάρων μέτρων. Αἱ πτέρυγες εἶχον μῆκος τριῶν μέτρων, ὁμοιάζουσαι πρὸς βραχίονας. Ἡ κεφαλὴ ἦτο σχεδὸν τὸ τρίτον τοῦ ὅλου σώματος, τὸ στόμα ἦτο βάραθρον, καὶ ἡ κάτω σιαγὼν ἀποτέλει μέγαν σάκκον, ἐνῷ βοῦς ἠδύνατο ἀνέτως νὰ ἵσταται ὄρθιος. Βράγχια παραλλήλως τοποθετημένα ἀμφοτέρωθεν τῆς σιαγόνος, χρησιμεύουσιν ὡς διυλιστήρια, κρατοῦντα κατὰ τὴν ἐκτόξευσιν τοῦ ὕδατος, τὸ ὀστρακόδερμον ἢ τὰ ὀψάρια, δι' ὧν τρέφεται ἡ φάλαινα· τὰ βράγχια ταῦτα, τετριμμένα εἰς τὸ κάτω μέρος ὡς παλαιὰ σάρωθρα, ἔχουσιν ἀλλόκοτον θέαν· φαίνονται ὡσεὶ μακρὰ φαιὰ γενειάς.

Β'.

Χωρὶς νὰ χάσωσι καιρόν, καὶ ἐνῷ τὸ ἀτμόπλοιον ἀνήγετο αὖθις εἰς τὸ πέλαγος πρὸς νέαν ἁλιείαν, οὐκ ὀλίγοι τῶν ἐργατῶν τοῦ ἐργοστασίου ἔφθασαν, φέροντες ἕκαστος μακρὰν ῥάβδον, ἐφ' ἧς προσηρμόζετο μακρά, πλατεῖα καὶ κοπτερὰ λεπίς, παρεμφερὴς πρὸς τὰς παλαιὰς Ἰαπωνικὰς μαχαίρας, ὅπως ἀφαιρέσωσι τὸ λίπος, ὅπερ σχηματίζει περὶ τὸ σῶμα τῆς φαλαίνης στρῶμα 20 μέχρις 25 ὑφεκατομέτρων πάχους. Ἀποσπῶσι τὸ λίπος τοῦτο κατὰ μακρὰς ταινίας 20 ὑφεκατομέτρων πλάτους, *διηκούσας ἀπὸ κεφαλῆς* μέχρι τῆς οὐρᾶς. Ἑκάστην τῶν ταινιῶν τούτων μόλις ἀποσπωμένην, δι' ἁρπάγης προσδεδεμένης εἰς σχοινίον ἐξαρτώμενον ἀπὸ τροχηλίου, σύρουσιν ἐπὶ κεκλιμένου ἐξωτερικοῦ ἐπιπέδου μέχρι τοῦ δευτέρου πατώματος τοῦ ἐργοστασίου. Ἐκεῖ κόπτουσι αὐτὰς εἰς τεμάχια κυβικοῦ σχήματος, βάσεως τετραγωνικῆς 20 μέχρι 25 ὑφεκατομέτρων, ἃ ῥίπτουσιν ἀμέσως εἰς ὑπερμεγέθεις λέβητας δι' ἀτμοῦ θερμαινομένους· τὸ ἐκ τοῦ διαλυομένου τούτου λίπους ἔλαιον τρέχει εἰς τὸ κάτωθι πάτωμα, ὅπου ἀποθηκεύεται ἀμέσως εἰς βαρέλια, ἄνευ ἑτέρας προπαρασκευῆς.

Τὸ θέαμα τοῦτο τοῦ εἰς λεπτὰ τεμάχια διαμελισμοῦ τῆς φαλαίνης εἶνε τὸ δυσαρεστότατον ὅσων ποτὲ εἶδον. Ἐννοεῖται εὐκόλως ὅτι ἡ τοιαύτη ἐργασία δὲν τελειώνει ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ ἡμέρᾳ. Αὕτη διαρκεῖ ἐνίοτε ὀκτὼ ἢ καὶ δεκαπέντε ἡμέρας, καθ' ἃς ἡ ἁλιεία ἐξακολουθεῖ, νέα εἰς τὰ πρῶτα προστιθεμένη θύματα. Τότε οἱ καθημαγμένοι ἐκεῖνοι σκελετοί, γυμνοὶ ἀπὸ σάρκας, κατὰ τὸ ἥμισυ, τὰ ἐντόσθια καὶ ἄλλα παντοειδῆ λείψανα ἐσπαρμένα ἐπὶ ἐδάφους ποτισμένου *ἐκ λίπους καὶ αἵματος*, — *ταῦτα πάντα* μένουσι ἐκτεθειμένα εἰς τὸν λίαν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν θερμὸν ἥλιον ἔνθα γίνεται ἡ ἀποσύνθεσις· οὕτω, πλὴν τοῦ ἀπεχθοῦς καὶ ἀποπροπαίου, ὅπερ ἔχει τὸ θέαμα διαμελιζομένης φαλαίνης, δέον προσέτι νὰ ὑποστῇ τις καὶ τὴν ἀπερίγραπτον αὐτῆς ὀσμήν. Τὰ αὐτὰ ἔχει καὶ τὸ βράσιμον. Ἔσχον τὴν ἀσυνεσίαν νὰ κύψω ἐπί τινος λέβητος, ἐν ᾧ διελύετο τὸ λίπος, μικροῦ ἐδέησε ν' ἀποθάνω πνιγείς. Τὴν φοβερὰν ὀσμὴν τῶν ἐξ αὐτοῦ ἀναδιδομένων θερμῶν ἀτμῶν, οἵτινες προκαλοῦσι ναυτίαν, ἠσθανόμην εἰς τὸν λαιμόν, εἰς τὴν ῥίνα, εἰς τὴν γενειάδα, ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας ὑφιστάμην τὸ μαρτύριον τοῦτο· οὕτω δὲ καὶ ὅ τι ἔτρωγον μοὶ ἐφαίνετο μαγειρευμένον ἐν τῷ ἀποτροπαίῳ ἐκείνῳ μαγειρείῳ.

Μεγάλη κυανῆ φάλαινα ἀποφέρει κατὰ μέσον ὅρον ἑξ μέχρις ἑπτὰ χιλιάδας φράγκα, ὅταν ὁ φαλαινοθήρας ἔχῃ τὰ κατάλληλα ἐργαλεῖα, ὅπως οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ἀπολέσῃ. Ἄλλοτε ἐξεμεταλλεύοντο μόνα τὰ *σπάραγχνα* καὶ τὸ λίπος, ῥίπτοντες τὸ ἄλλο τοῦ σώματος. Ἤδη ὅμως οὐδὲν χάνεται.

Ἐξάγουσι κατὰ μέσον ὅρον 40—50 βαρέλια περιέχοντα 100 χιλιόγραμμα ἐλαίου ἕκαστον, ἤτοι ἐν ὅλῳ 4000-5000 χιλιόγραμμα ἐλαίου ἐξ ἑκάστης φαλαίνης. Ἕκαστον βαρέλιον τιμᾶται 25 μέχρι 40 κροναρίων, ἤτοι ἀπὸ 37 μέχρι 60 δραχμῶν, ἐνίοτε περισσότερον, ἐνίοτε ὀλιγώτερον, ἀναλόγως τοῦ σπανίου ἢ μὴ τῶν φαλαινῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἁλιείας. Τὸ ἧπαρ τῆς φαλαίνης νωπὸν διαλύεται εἰς τὸν ἥλιον καὶ χρησιμοποιεῖται ἐν τοῖς φαρμακείοις ἀντὶ ἐλαίου ἥπατος ὀνίσκου.

Τὰ μὴ νωπὰ διαλύονται ἐν τῷ λέβητι καὶ χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν βυρσοδεψίαν.

Τὸ κρέας καὶ τὰ κόκκαλα, κεκομμένα εἰς μικρὰ τεμάχια, ξηραίνονται εἰς κλιβάνους, εἶτα ἀλέθονται ἐν μύλοις καὶ πωλοῦνται ἀντὶ τοῦ γνωστοῦ λιπάσματος *γουάνου*, ἀκριβῶς ὡς καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ὀνίσκων.

Τὰ *σπάραγχνα* τίθενται εἰς βαρέλια καὶ ἀποστέλλονται ὡς ἔχουσι. Τὰ πρόστυχα χρησιμοποιοῦνται θαυμασίως ὡς παραγέμισμα κοινῶν καθισμάτων. Ἡ καλλιτέρα ποιότης χρησιμεύει δι' ἀλεξιβρόχια ἢ ἀλεξήλια. Καὶ ἐπὶ τέλους τὰ λεπτότερα καὶ τὰ εὐλυγιστότερα εἶναι συνάμα καὶ τὸ πολυτιμότερα καὶ τὰ μᾶλλον ὑπὸ τῆς τύχης εὐνοούμενα, ὡς ἔχοντα τὴν ἀποστολὴν νὰ ὑποβαστάζωσι καὶ παρισφίγγωσι τὰ θέλγητρα τοῦ ὡραιοτέρου ἡμίσεος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Μετὰ τὴν περιληπτικὴν ταύτην ἔκθεσιν, ἕκαστος δύναται νὰ ἐνοήσῃ τὴν σπουδαιότητα τῆς φαλαινικῆς βιομηχανίας. Εἶναι ἀξιόλογον ἐπιτήδευμα καὶ λίαν προσοδοφόρον.[1]) Ἀτμόπλοιον, μεθ' ὅλων αὐτοῦ τῶν ἐξόδων καὶ τοῦ ἐφοπλισμοῦ, στοιχίζει 70 ἢ 80.000 κρονάρίων, ἤτοι 100 μέχρις 120.000 φράγκων. Κατὰ τὴν ἐπιδεξιότητα τοῦ πληρώματός του, δύναται ν' ἁλιεύσῃ 25, 30 ἢ καὶ 35 φαλαίνας ἕκαστον ἔαρ. Ὑπολογίσατε ἑκάστην 6 ἢ 7000 δραχμῶν, καὶ θὰ εὕρετε ὅτι ἡ τοιαύτη ἐργασία δὲν εἶναι κακή, διότι αἱ δαπάναι τῆς ἐγκαταστάσεως, οἱ δημοτικοὶ φόροι κτλ. εἶναι ἀσήμαντοι. Τὸ ἀτμόπλοιον μόνον ἀπαιτεῖ σπουδαίαν δαπάνην. Ὁ γνωρίσας ἡμῖν τὰς περιπετείας τῆς ἁλιείας τῆς φαλαίνης, εἶχεν ἐκτελέσῃ τὸ τεσσαρακοστὸν αὐτοῦ ταξείδιον. Ἕτερος φαλαινοθήρας, ἀντίπαλος αὐτοῦ ἐν τῷ λιμένι τοῦ Βάρδου, δὲν ἠδυνήθη νὰ φέρῃ ἐπὶ τοῦ λιμένος ἢ 5 μόνον φαλαίνας κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα. Ἡ ἐπιδεξιότης τοῦ πληρώματος συντείνει πολύ, ἡ τύχη κατά τι.

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ.)

Καλὸν ἀντὶ καλοῦ ἀποδίδει καὶ ὁ ὄνος, κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδίδει ὁ σκύλος, καλὸν ἀντὶ κακοῦ ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος, κακὸν ἀντὶ καλοῦ ὁ πονηρός.

(Τουρκικὴ παροιμία.)

Ὁ ἐπιτυγχάνων νομίζει ἑαυτὸν δεξιώτερον τῶν ἄλλων· ὁ ἀποτυγχάνων δυστυχέστερον

---

[1]) Ἐν Βάρδῳ εὑρίσκεται τὸ μέγα βιομηχανικὸν κατάστημα τοῦ κ. Σβὰν.—Φεύ, τοῦ πατριάρχου τῶν φαλαινοθηρῶν τῆς Νορβηγίας, τοῦ ἐφευρόντος τὸ *ὀδοντόγιον—κάμμα*, οὗτινος γίνεται χρῆσις ἀπὸ τοῦ 1858. Ἀναχωρήσας δεκαέτης ἁπλοῦς ναυτόπαις, εἶναι σήμερον ἑξήκοντα καὶ δύο ἐτῶν, ἔχει καλοσσαίαν περιουσίαν, ὡς λέγεται, 10 ἑκατομμυρίων κρονάρίων, ἤτοι 15 ἑκατομμύρια φράγκων,—παρέχων τρανοτάτην ἀπόδειξιν ὅτι τὸ τοιοῦτον ἐπιτήδευμα καὶ προσοδοφόρον εἶναι καὶ ἀβλαβὲς εἰς τὴν ὑγείαν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς δημοκρατίας τῆς κεντρικῆς Ἀμερικῆς Σὰν Σαλβατὸρ ἀνεκαλύφθησαν ὑπὸ τοῦ γερμανοῦ Guxman βομβύκια εἴδους τινὸς μεταξοσκώληκος ἔχοντα μέγεθος ἑνὸς ποδὸς καὶ πλεῖον. Δείγματα τῶν βομβυκίων τούτων ἐστάλησαν εἰς Σὰν Σαλβατόρ, οὕτινος ἡ κυβέρνησις ἔδωσεν εἰς τὸν Γούζμαν τὸ προνόμιον τῆς ἀποκλειστικῆς πωλήσεως τῶν βομβυκίων τούτων ἐπὶ 15 ἔτη καθ' ὅλην τὴν περιοχὴν τῆς δημοκρατίας. Ἀμερικανική τις ἐφημερὶς ἔκαμε τὸ πρᾶγμα γνωστὸν καὶ εἰς Νέαν Ὑόρκην, ἔκτοτε δὲ πολλαὶ ἐπιστημονικαὶ ἀρχαὶ ἐπιβεβαίωσαν τὰναγγελλόμενα ὑπὸ τοῦ Γούζμαν. Ὑπ' αὐτῶν ἐπίσης ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀξία καὶ τὸ εὐφαντον τῆς μετάξης πάντων τῶν γιγαντωδῶν βομβυκίων, ἐπεβεβαιώθη δὲ καὶ ἡ παρατήρησις τοῦ Γούζμαν ὅτι τὰ βομβύκια κρέμανται ἐπὶ τῶν κλάδων δένδρων τοῦ εἴδους Τήκομα σιδηρόξυλον.

Αἱ μέλλουσαι ἐκθέσεις τῶν ἐφευρέσεων ἐν Ἀγγλίᾳ θὰ γίνωνται ἐντὸς πλοίων εὐρυχώρων, καλῶς εὐτρεπισμένων, οὕτω δὲ ἑκάστη ἔκθεσις θὰ περιέρχεται τοὺς διαφόρους μεγάλους λιμένας τοῦ Δουβλίνου τοῦ Γλάσκοβ, τῆς Λιβερπόλης, τῆς Καρδίφης κ.τ.λ. Ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου θὰ ὑπάρχωσι πάντα τὰ ἀναγκαῖα πρὸς ἀναψυχὴν καὶ εὐμάρειαν τῶν ἐπισκεπτῶν, μουσικὴ κ.τ.λ.

Περιεργοτάτη εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ πρὸ ὀλίγου χρόνου διορισθέντος πρεσβευτοῦ τῆς Ἀμερικανικῆς συμπολιτείας εἰς Λιβερίαν Μωϋσέως Ἀκρὼν Χόπκης. Οὗτος εἶναι μαῦρος, καὶ ἐγεννήθη δοῦλος τῷ 1846 ἐν ἐπαρχίᾳ τινὶ τῆς Παλαιᾶς Βιργινίας. Παῖς ὢν ὅτε ἐξερράγη ὁ ἐν Ἀμερικῇ ἐμφύλιος πόλεμος, ἀπέκτεινε τὸν αὐθέντην του καὶ κατετάχθη εἰς τὰς τάξεις τῶν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν δούλων ἀγωνιζομένων. Μὴ δυνάμενος νὰ πολεμῇ ὑπηρέτει εἰς τὸν στρατὸν ὡς μάγειρος, μέχρις οὗ ἔφηβος γενόμενος κατετάχθη ὡς ναύτης εἰς τὸν στόλον τοῦ Μισσισιπί. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου, ὁ παντελῶς ἀναλφάβητος μαῦρος ἀπεφάσισε νὰ μάθῃ γράμματα. Μεταβὰς εἰς Πιτσβοῦργον ἐπορίζετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν διὰ χειρωνακτικῆς ἐργασίας καὶ ταὐτοχρόνως ἐφοίτα εἰς τὸ σχολεῖον, εἰκοσαέτης ὢν τὴν ἡλικίαν. Τοσοῦτον δὲ προώδευσεν ἐντὸς βραχέος χρόνου, ὥστε προσελήφθη ὡς ὑπότροφος ἔν τινι λυκείῳ τῆς πλησίον πόλεως Alleghanycity, ἀποφοιτήσας δὲ τούτου ἐσπούδασεν εἰς τὸ Λιγκόλνειον Πανεπιστήμιον καὶ εἶτα εἰς θεολογικήν τινα σχολήν. Ὑποστὰς δὲ τῷ 1877 ἐξετάσεις θεολογικὰς καὶ εὐδοκιμήσας διωρίσθη ἐφημέριος ἔν τινι κοινότητι μαύρων, ὅπου ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη διεκρίθη ἐργαζόμενος εἰς σύστασιν καὶ διεύθυνσιν σχολείων καὶ εἰς πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ τὴν βελτίωσιν τῶν ὁμοφύλων του. Ἕνεκα τοῦ ζήλου καὶ τῆς ἱκανότητος, ἣν ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ ἔδειξεν, ἡ Ἀμερικανικὴ Κυβέρνησις διώρισεν αὐτὸν πρεσβευτὴν εἰς Λιβερίαν τῆς Ἀφρικῆς, ἥτις εἶναι ἀποικία δημοκρατουμένη Ἀμερικανῶν ἀπελευθέρων μαύρων, συστᾶσα πρὸ τῆς καταργήσεως τῆς δουλείας ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 285.